

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Första Kammaren. N:o 29.

Lördagen den 8 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 1 i denna månad.

Herr Reuterswärd erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tager mig friheten hemställa, att denna kammare ville besluta, att under nästinstundande september månad, då Hans Maj:t Konung Oscar II regerat i 25 år, till Honom framföra kammarens undersåtliga vördnad och välönskningar genom en deputation, bestående af kammarens talman och vice talman samt 12 bland kammarens öfriga ledamöter; och, i händelse af bifall härtill, hemställer jag, att kammaren ville besluta att utse sex suppleanter för medlemmarne i nämnda deputation.

Jag anhåller, herr grefve och talman, om proposition å detta mitt förslag.

Denna hemställan bifölls, hvarefter kammaren på framställning af herr talmannen beslöt, att vid det plenum, som komme att hållas nästa fredag, företaga val af ledamöter och suppleanter i den ifråga-varande deputationen.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

1897 den 7 maj sammanträdde de af Riksdagens kamrar utsedde valmän för att — sedan häradshöfdingen B. H. Rothlieb, som den 30 sistlidne april utsetts till Riksdagens justitieombudsmans efterträdare, afsagt sig detta förtroendeuppdrag — utse den man, som skall efterträda Riksdagens justitieombudsman, i fall denne, innan nästa lagtima

riksdag anstält nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva embetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad; och befunnos, efter valförrättningens slut, rösterna hafva utfallit sålunda, att herr assessoren Gustaf Ribbing erhållit 36 röster, i följd hvaraf herr assessoren Ribbing blifvit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Adolf Helander.

Herman Behm.

Ivar Månsson.

Otto M. Höglund.

På framställning af herr talmannen beslöts, att det nu upplästa protokollet skulle läggas till handlingarna, äfvensom att Riksdagens kanslideputerade skulle genom protokollsutdrag underrättas om ifrågasvarande val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingifva förslag dels till förordnande för den valde, dels till skrifvelse till Konungen med anmälan om det verkställda valet, dels ock till hvad derom borde i riksdagsbeslutet införas.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 80, angående beredande af ordnade förhållanden med afseende å vissa kringvandrare, i synnerhet de s. k. tattarne;

n:o 81, angående utredning, huruvida ej föreskrift borde meddelas derom, att tändstickor, i hvilkas tändmassa vanlig fosfor ingår, ej må till riket införas eller der utbjudas eller hållas till salu; samt

n:o 82, angående vidtagande af åtgärder för kontroll öfver vårdn och förvaltningen af fromma stiftelser inom landet.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden nis 74—80 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 14.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.*

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda betänkande n:o 19, angående allmänna bevillningen.

Herr Cavalli: Beträffande föredragningen af det nu föreliggande bevillningsutskottets betänkande n:o 19, angående allmänna bevillningen, tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte besluta,

att förevarande betänkande måtte punktvis företagas till afgörande och i punkten sålunda, att de deri afsedda författningsförslagen först

föredragas paragrafvis och, der så erfordras, momentvis med rubriken sist och derefter ntskottets i punkten gjorda hemställan;

att vid det första författningsförslagets föredragning början måtte göras med § 14 och fortsättas till och med § 31;

att derefter återstående §§ måtte föredragas i nummerföljd *att* börja med § 1;

att vid föredragning af § 14 mom. a) diskussionen måtte få omfatta bevillningsförordningen i dess helhet;

att, derest en eller annan del af lagförslagen återremitteras till bevillningsutskottet, detta då må ega befogenhet *att* äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna ega sammanhang med eller böra vara en följd af återremissen;

att, beträffande dels paragrafernas nummerbeteckning, dels ock de under särskilda rubriker förekommande hänvisningar till olika paragrafer i författningen, bevillningsutskottet må ega *att*, sedan den föreslagna författningens text af Riksdagen slutligen pröfvats, vidtaga de jemkningar och rättelser, som kunna föranledas af Riksdagens beslut; samt vidare

att uppläsande af de särskilda paragraferna icke måtte erfordras i annat fall, än då sådant af någon ledamot af kammaren yrkas, utan endast hvarje paragrafs nummer vid föredragningen angifvas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall. .

Punkten 1.

Utskottets förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst.

14 §.

Inledningen och mom. a).

Herr Cavalli: De förslag, som under senare år utarbetats, afseende införande i vår beskattningslagstiftning af s. k. obligatorisk själfdeklaration, hafva alltid stadgat uppgiftsskyldighet såväl för egare af fastighet, jordbruks- eller annan, som ock för andra skattskyldige. Bevillningsutskottets förslag skiljer sig från de utarbetade författningsförslagen derutinnan, *att* bevillningsutskottet föreslagit, *att* egare af jordbruksfastighet skall vara fri från deklaration. Ett sådant förslag kan icke undgå *att* väcka uppmärksamhet och förvåning. Jag förstår dem, som motsätta sig införandet af en obligatorisk själfdeklaration, ty skäl kunna tydligtvis anföras *emot* densamma, äfven om jag, för min del, anser, *att* bättre skäl tala *för* en dylik deklaration. Men jag har svårt *att* förstå dem, som fordra själfdeklaration både utaf egare af annan fastighet än jordbruksfastighet och af det rörliga kapitalet som ock af inkomsttagare, på samma gång som egare af jordbruksfastighet befrias från *all* uppgiftsskyldighet. *Att* befria en klass af skattskyldige från ett onus, som man vill pålägga alla andra, är så helt och hållet

Författningsförslag ang. allmänna bevillningen. (Forts.)

Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)

stridande emot principen om den likhet i rättigheter och skyldigheter, som man i våra dagar med allt fog på alla områden vill genomföra, att resultatet af en sådan åtgärd är ett återgående till klass-skatter, i det att olika klasser af medborgare åläggas olika skattepligt, och jag ifrågasätter, huruvida ett betänkande, fotadt på sådana grunder, har rätt att bära den detsamma åsatta etiketten: betänkande, angående *allmänna* bevillningen.

Utskottet, som på den viktiga principiella sidan af saken icke spilt ett enda ord, har ansett motiveringen för denna sak kunna affärdas på 8 rader. Skälen för utskottets hemställan äro endast två, ty jag kan icke dertill räkna den både till form och innehåll oklara mellanmeningen.

Det första skälet är, att tillämpningen af förslaget i denna del skulle i hvarje fall säkerligen vålla mycket missnöje. Jag lyckönskar de ledamöter af Riksdagen, som få förtroendet att sitta i bevillningsutskottet på den tid, då uttagande af ökade skatter hos och påläggande af strängare förpligtelser för de skattskyldige skall bereda dem trefnad och nöje. I afbidan på dessa lyckliga dagar lära nog alla föreskrifter af detta slag vålla missnöje.

Men jag förstår, att utskottets kardinalskäl är det af utskottet först anförda: "att det i många fall skulle blifva synnerligen svårt och stundom omöjligt för jordbrukarne att lemna de föreskrifna *uppgifterna*." Jag slår fast till en början, att utskottet säger: "i många fall". Utskottet har icke vågat säga, att det alltid blir svårt, icke ens i de flesta fall, endast i många fall. Men jag vågar påstå, att de befarade svårigheterna äro öfverskattade, vare sig man bedömer dem med hänsyn till uppgiftsskyldigheter i och för sig eller jemför dem i förhållande till andra i enlighet med förslaget deklarationskyldige skattepligtige.

Hurudan är nemligen den deklarationspligt beskaffad, som man vill pålägga egare af jordbruksfastighet? Jo, man vill, att "egare af jordbruksfastighet skall lemna skriftlig uppgitt om egendomens enligt tillgängliga handlingar eller annorledes kända areal i åker, äng samt skogs- och betesmark, hvarje egoslag för sig, och, der sådant kan uppgifvas, egendomens genom ordentlig gradering kända innehåll i fullgod jord af sagda egoslag äfvensom om årliga arrendet för utarrenderad egendom." Om det gälde för en egare af jordbruksfastighet att om de olika egoslagen lemna uppgifter i ar och kvadratmeter, då blefve det nog i många fall svårt för honom att lemna dessa uppgifter. Men derom är icke fråga. Förordningen afser icke annat, än att han skall, *såvidt honom känt är*, på grund af tillgängliga handlingar o. s. v. lemna någorlunda noggranna uppgifter om egendomens areal. Nu hör man ifrån många jordbrukare yttras: Jag vet icke, hvilken areal mina egor utgöra. Det må dock väcka förvåning att höra detta af personer, från hvilka man annars kan få höra de noggrannaste detaljer i afseende å egendomens afkastning per tunnland. Det må vidare kunna antagas, att, för skötseln af en egendom, dessa egare måste hafva kännedom om åtminstone de inegor, som tillhöra dem. Det lärer väl knappast kunna ifrågasättas, att de eljest skulle kunna på sina egendomar be-

drifva en ordnad hushållning. Jag ber få särskildt för kammaren betona, att enligt det föreslagna formuläret för deklaration — det återfinnes på sid. 171 i betänkandet — detta skall vara underskrifvet sålunda: "att denna uppgift, såvidt *undertecknad känner*, är med sanna förhållandet öfverensstämmande, intygas på heder och samvete."

Nu säges det, att den deklarationspligt, som fordras af fastighets-egarne, möter stora svårigheter. Männe därför, att den skulle så ofta återkomma? Man skulle ju kunna tänka sig, att svårigheterna kunde blifva stora, om uppgifterna skulle lemnas alltför ofta. Men här är icke föreslaget, att de skola lemnas kvartalsvis, icke ens en gång om året, utan blott en gång hvar 5:e år. Huru ställer sig då förhållandet emellan den uppgiftsskyldighet, man här ifrågasatt för jordbruksfastighetsegare, och den, som utskottet velat ålägga andra inkomsttagare? Dessa senare skola om sina inkomster förlidet år lemna uppgift. Om man då lemnar uppgift om ett belopp på t. ex. 10,739 kronor, så frågas: huru får jag denna siffra? Jo, med tillämpning af bevillningsförordningens icke alltid tydliga och klara bestämmelser. Af dessa skattskyldige kräfvär man en sådan deklarationspligt, och detta hvarje år, men fastighetsegaren skall icke annat än hvar femte år lemna en vida enklare uppgift angående fastighetens areal.

Jag vill i denna fråga nämna ännu några ord. Går detta bevillningsutskottets förslag igenom, har man dermed tillskapat ett privilegium, låt vara endast i beskattningshänseende, åt en samhällsklass, och jag vill, för min del, icke till de kvarstående resterna af de gamla ståndprivilegierna, som tillkommo i början af förra århundradet, i slutet af detta foga några nya.

Jag vill, om det kan hos någon undanrödja en tvekan emot att biträda det förslag, till hvilket jag kommer att yrka bifall, säga, att jag skulle till och med kunna gå ett steg längre, än hvad min reservation innehåller. Det kongl. förslaget, till hvilket jag i hufvudsak ansluter mig, föreskrifver, att deklarationspligt skall åläggas de fastighetsegare, der fastigheten är värderad till minst 5,000 kronor. Kan det befordra sakens framgång, skall jag gerna, och som jag tror äfven mina medreservanter, höja denna siffra till 10,000 kronor.

Jag tillåter mig alltså hemställa, att kammaren ville besluta, att § 14 mom. a) måtte erhålla följande lydelse:

a) egare af fastighet eller sådan innehafvare deraf, som i 2 § omförmäles, så vida för nästföregående år taxeringsvärde af minst 10,000 kronor varit fastigheten åsatt.

Då kammaren medgifvit, att diskussionen vid denna punkt får röra sig om författningsförslaget i dess helhet, tillåter jag mig yttra ännu några ord.

I det till sin form lysande och till sitt innehåll synnerligen utmärkta anförandet till statsrådsprotokollet den 26 sistlidne februari har chefen för finansdepartementet bland annat lemnat en redogörelse för det arbete, som under senare år blifvit nedlagdt för vinnande af reformer i bevillningsförordningen, och utfallet af detta arbete. Af detta yttrande framgår, att motståndet emot de föreslagna reformerna, såväl större som mindre, varit så starkt, att regeringen funnit sig för

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.*
(Forts.)

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.*
(Forts.)

närvarande böra låta tanken på hvarje realreform falla och inskränkt sig till att föreslå en utsträckt användning af den s. k. obligatoriska sjelfdeklarationen. Vare det så långt ifrån mig att klandra regeringen härför, att jag för min del inser, att icke något annat *kunnat* göras. Men jag har blott velat beklaga, och jag har äfven antydtt detta i min vid betänkandet fogade reservation, att omständigheternas magt tvungit in frågan i detta läge. Skäl för denna uppfattning kommer jag att längre fram under mitt yttrande anföra.

Det är känt och erkandt, att vår nuvarande bevillningsförordning är behäftad med så väsentliga brister, andra att förtiga, som att den lemnar vissa stora inkomstslag skattefria och beskattar inkomster utan hänsyn till inkomstens art. Det må dock, vid sådant förhållande, finnas fullt fog för den frågan: hvilken kan anledningen vara till det, såsom det för närvarande vill synas, icke öfvervinneliga motståndet emot reformer i lagstiftningen rörande allmänna bevillningen och grunderna för dess utgörande? På denna fråga skall man helt säkert få många svar. Men det, som kommer sanningen närmast, lyder nog sålunda: statsfinansernas läge är för närvarande och synes för de närmaste åren förblifva sådant, att ett utkräfvande af ökade direkta skattebidrag, uttagna efter de i bevillningsförordningen angifna grunder, icke erfordras. Ty, menar jag, vore så icke fallet, skulle den i detta ämne gällande lagstiftningens väsentliga brister skarpt framträda och icke, såsom nu, endast vara kända till sina ytre konturer. I den mån de skattskyldige finge pröfva på verkan af dessa brister, vore det slut med motståndet mot reformerna, om man ock kunde tvista om detaljer för reformernas genomförande.

Med min åskådning öfverensstämmer icke det betraktelsesättet, att allt är väl bestämdt, hurudan bevillningsförordningen än är, då en vidsträcktare användning af den direkta beskattningen icke erfordras. Tvärtom. Jag menar, och jag lever i tron på den uppfattningens rigtighet, att viktiga reformer i all beskattning lagstiftning böra, såsom här i landet nu kunde ske, göras å tider, då reformarbetet kan verkställas utan trycket af det, hvaremot intet motstånd är möjligt, jag menar statsbehovens ovilkorliga fyllande till hvilket pris eller rättare på hvilka grunder som helst.

Jag vet dock, att denna mening för tillfället icke har någon utsigt att vinna framgång. Den är tillbakasatt och undanskjuten. En annan åskådning har nu magten och skall också vinna segern.

Herr af Burén: Inom utskottet har i denna fråga varit lika många meningar som hufvuden. Då de flesta af kammarens ledamöter troligen icke haft tid att genomläsa detta betänkande och ännu mindre den af mig vid betänkandet fogade reservation, skall jag be att få för kammaren uppläsa densamma. Den har följande lydelse:

“Utän att den rena inkomstskatten utsträcker till hvarje slag af inkomst, så att bevillningen beräknas i förhållande till inkomsten af icke allenast rörelse, kapital och arbete, utan äfven af fastighet, måste en obligatorisk sjelfdeklaration, som ej tillämpas lika för alla, medföra ett tryck, som kan leda till frestelser för många att, medvetet eller

omedvetet, lemna origtiga uppgifter, när det måste innebära en orättvisa, att en del af vårt folk ålägges en deklarationspligt, hvarifrån en annan del är befriad. Jag tror sålunda, att, förr än utredning förelägges med anledning af den skrifvelse, som Riksdagen beslutat om att skilja den kommunala beskattningen från den allmänna bevillningen, hvarest den rena inkomstskatten lägges till grund för alla slag af inkomst, Riksdagen icke bör ingå på denna partiella förändring, utan för närvarande afslå förslagen om obligatorisk själfdeklaration och ställa sig på den under nuvarande förhållanden vida säkrare status-qvo-ståndpunkten, eller att tills vidare behålla hvad man har, då man af alla dessa olika förslag omöjligen kan bilda sig något säkert omdöme, hvad man genom antagandet af ett eller annat af de föreliggande förslagen möjligen kan komma att få.⁴

Herr grefve och talman! Jag anhåller att få yrka bifall till denna min reservation.

Friherre Klingspor: Jag måste till en början anhålla att få uttrycka mitt beklagande öfver, att icke, i enlighet med mitt yrkande inom bevillningsutskottet, i detta utskottets betänkande på något vis blifvit angifvet, hvilka paragrafer, som kvarstå oförändrade från den gamla bevillningsförordningen. Med den knappa tid, som varit tillmätt för hvar och en att sätta sig in i dessa frågor, hade det högst väsentligt lättat öfversigten vid betänkandets genomgående.

Hvad nu särskildt denna fråga gäller, nemligen om själfdeklarationen, så ber jag först att gent emot bevillningsutskottets ärade ordförande, som gjort ett så stort nummer deraf, att jordbruksfastighet skulle undantagas ifrån obligatorisk själfdeklaration, få förklara, att jag här står på samma ståndpunkt som utskottets majoritet. Jag anser nemligen, att själfdeklarationen i fråga om jordbruksfastighet icke bör vara obligatorisk. Denna min åsigt beror dock icke af någon ängslan för uppgifterna, ty det inser ju hvar och en, att det är önskvärdt att få alla de uppgifter, som kunna erhållas för att få egendomsvärdena bestämda. I den mån mantal och hemmantal upphört att hafva någon egentlig betydelse, och i den mån, i sammanhang med den nya väglagens genomförande, en ny värdering af jordbruksfastigheterna kommer till stånd, så blifva dock dessa nu ifrågasatta särskilda uppgifter för beskattningen öfverflödiga. Under de gamla förhållandena hafva i allmänhet fastighetsvärdena blifvit mycket ojemnt uppdrifna, men detta öfverklagade förhållande håller nu på att utjemnas.

Vi inom utskottet hafva ansett det vara tillräckligt, att, vid anfordran från bevillningsberedningens ordförande, egare af jordbruksfastighet skall lemna de uppgifter, som kunna vara behöfliga. Hvad skulle det tjena till att komma igen hvart 5:te år med dessa uppgifter? I södra och mellersta och öfver hufvud taget i hela det jordbrukande Sverige synes, enligt de statistiska uppgifterna, att jordbruksfyrektalet på de sista 30 å 40 åren icke ökats med knappt några hundra fyrk per kommun. Man kan således tänka sig, att en rubbning i jordvärdet måste verka mycket betänkligt. I synnerhet för smärre kommuner med ett ringa fyrktal måste en sådan rubbning hafva en mycket stor

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)

inverkan. I de norra delarne af landet, der det finnes kommuner med 100,000-tals fyrk, der betyder det icke så mycket, om värdet på en egendom ändras med 50,000 eller 100,000 kronor; men i södra och mellersta Sverige har en sådan omkastning på detta sätt som en vara, på hvilken man vill kasta om värdena på sådant vis, som här är antydt, anser jag vara absolut olämpligt. Derfor hafva också vi för vår del ansett, att hufvudsyftet redan vinnes genom den uppskattning, som skall ega rum för den nya väglagens genomförande i de olika distrikten, då man försöker taga reda på alla de omständigheter, som kunna inverka på egendomsvärdet. Jag vill i detta sammanhang äfven erinra om, att hvarje hemman, som man eger, redan finnes upptaget i längderna. I dessa längder finnes icke upptaget, huru många aktier och obligationer man eger, men väl huru mycken jord man innehar. Således en ganska fullständig deklaration.

Dessa hufvuduppgifter finnas ju. Det är då endast frågan om att bestämma värdet. Men för det ändamålet är, enligt min åsigt, denna stora apparat alldeles onödig, oafsedt att, med den sammansättning, som våra bevilningsberedningar och taxeringsnämnder hafva, dessas ordförande icke äro beredda på att åtaga sig allt det arbete, som sannolikt blir en följd af denna lagstiftning. Ett sådant material, som den är afsedd att lemna, lämpar sig icke för de beskattningsmyndigheter, som vi hafva. Jag ber att här få anföra ett yttrande af chefen för finansdepartementet, deruti han säger: Den, som tager kännedom om de olika bidragen till den nu avslutade utredningen och tillika bibehåller i minnet de icke fåtaliga, men städse i hufvudsak fruktlösa ansatser till en mera genomgripande revision af bevilningslagstiftningen, som föregått det senaste försöket, skall icke hafva svårt att vinna den öfvertygelsen, att vår af en fastighetsskatt och en inkomstskatt sammansatta, med en tyngande öfverbyggnad af ofta mångdubbelt drygare kommunalskatter försedda samt för en och samma skattskyldige ofta på ett stort antal kommuner söndersplittrade bevilling icke är mäktig att i sig upptaga skatteprinciper, som med största lätthet och smidighet kunnat infogas i andra länders enhetliga, från vidhäftadt bihang af kommunalskatter fria allmänna inkomstskatter. Jag tror, att detta kan ega tillämpning såväl å Kongl. Maj:ts förslag — ehuru jag erkänner att det är temligen lindrigt i afseende å genomförandet — som i ännu högre grad beträffande utskottets förslag; men jag kan dock icke finna skäl att acceptera ett tillvägagångssätt, som icke är fullt hållbart i sin tillämpning.

Att vidare dessa bestämmelser om själfdeklaration komma att föranleda åtskilligt trassel, det kan man finna, om man kastar en blick på de formulär, som finnas bifogade utskottets betänkande. Der upptages t. ex. på ett ställe "inkomst af arrende". När man nu vet, att arrendeafgift ofta utgår i mångfaldiga olika naturaprestationer, så kan man lätt förstå, att redan för denna uppskattning möta svårigheter; och dessa svårigheter minskas icke deraf, att de utarrenderade fastigheterna kunna ligga inom olika kommuner eller olika taxeringsdistrikt. Vidare skulle enligt departementschefens framställning dessa uppgifter

om arrendeinkomster tjena såsom material för *egendomarnes värdering*. Men af formulären åtminstone framgår icke, att om arrendena skulle lemnas specifika uppgifter, utan blott i en summa, så att i klump uppgifves, huru stor inkomsten är af samtliga arrenden, vare sig dessa utgå från hemman inom samma kommuner eller från flera olika. Detta är naturligtvis en fullkomlig missriktning af hela saken, och jag tror, att det är ett grundfel. Vidare står det i dessa förmlär, att man skall uppgifva sin inkomst af aktier, men inkomst af aktier är lika litet som inkomst af jordegendom föremål för direkt beskattning. Det är ju endast hugg i luften, som icke hafva något annat ändamål än att väcka förargelse hos de skattskyldige och från okritiska myndigheter på landet — kanske äfven i städerna — framkalla trakasserier, som kunna blifva ganska obehagliga för enskilda personer och dessutom äro fullkomligt onödiga, då det ju icke är fråga om någon förmögenhetstaxering.

Jag anser vidare, att våra taxeringsmyndigheter icke passa för den nu ifrågasatta sjelfdeklarationen. Skall en dylik genomföras, så måste man hafva sådana bestämmelser, att de medföra trygghet för dem, som hafva något att riskera och som hafva stora affärer, omfattande flera kommuner — trygghet i det afseendet, att de lemnade uppgifterna icke missbrukas, utan användas på ett fullt honnett och sakkunnigt sätt. Jag vågar säga, att man kan icke vänta sig detta af dessa myndigheter, såsom de nu äro sammansatta. Det borde hellre vara *statsmyndigheter*, som skulle mottaga och bearbeta dessa uppgifter.

Slutligen tror jag, att denna lagstiftning skulle gifva anledning till talrika rättstvister mellan de olika kommuner, inom hvilka en bruks- eller fastighetsegare har egendomar, rättstvister, som naturligtvis slutligen måste slitas af domstolarne. Sådana tvister förekomma redan nu, och jag kan icke tro, att det kan vara lämpligt att utan motsvarande gagu öka deras antal.

Vill man se, till hvilka meningsskiljaktigheter denna lagstiftning kan leda, behöfver man blott kasta en blick på utskottets betänkande, och se, i huru många olika rigtningar reservationerna gå.

På alla dessa skäl tror jag det riktigaste vara att afslå alltsammans. Jag yrkar därför afslag å både Kongl. Maj:ts och utskottets förslag.

Herr Forssell: I nu gällande bevillningsförordnings § 18 omtalas samma uppgifter om inkomst, hvarom handlas i nu föredragna paragraf. Sjelfdeklaration, ja, en i viss mån obligatorisk sjelfdeklaration finnes dermed redan införd i vår skattelagstiftning, och med dess tillhjälp kan man utan tvifvel vinna all den ledning, som verkligen behöfves för bevillningens fördelning å de skattskyldige, eller så mycket, som vinnes t. ex. i England.

Men de bestämmelser, som meddelas i den nu föredragna och vissa följande paragrafer af förslaget, förläna åt denna beskattningsmetod en utsträckning och en skärpa, som den förut icke egt. Hitills har det varit den skattskyldige medgifvet att deklarerera skriftligen eller muntligen efter behag och i den form han sjelf funnit för

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.*
(Forts.)

sig mest tillfredsställande. Efter förslaget skall han ovilkorligt deklarerera "skriftligen" och uttryckligt "på heder och samvete". Hittills har det berott af bevillningsberedningens ordförande att anmana till deklaration; efter förslaget skola vissa klasser af skattskyldige vara ovilkorligen förpligtade att deklarerera, oberoende af hvarje anmaning. Hittills har den, som vägrat att lyda deklarationsanmaning, äfventyrat att förlora klagorätt gent emot sedermera påförd skatt; efter förslaget skall försummelse att deklarerera bestraffas icke blott med förlust af klagorätt, utan ock med dryga böter, som synas i viss mån nedsättande. Härtill kommer slutligen det nya stadgandet om eftertaxering, för den händelse föregående års uppgifter varit origtiga, och om dertill fogade dryga böter, för den händelse uppgifterna varit svikliga.

Frågar man nu, hvad som föranleder en dylik skärpning och utvidgning af sjelfdeklarationen, så svaras, att den nuvarande metoden är oduglig, emedan straffet för försummelsen att deklarerera är för ringa och emedan straffet för origtig deklarering saknas, samt att bevillningsberedningars ordförande alltför sällan lära använda rätten att anmana de skattskyldige till deklarationens fullgörande.

Ja, om det verkligen förhåller sig så, att den i nu gällande bevillningsförordning stadgade påföljd för vägran att deklarerera icke är tillräckligt sträng för att tvinga den motvillige, då visar detta blott, att motviljan mot sjelfdeklarationen måste vara grundad på något helt annat än egennyttan. Den, som vägrar att deklarerera och dermed utsätter sig för äfventyret att få sin skatt ökad två, tre eller fyra gånger utan rätt till klagan, han hyser sannerligen ingen egennyttig fruktan för skatteförhöjning. Hans vägran måste uppfattas på ett helt annat sätt; den måste, efter min tanke, bero på den naturliga motviljan mot att inlåta främmande i sin privata affärsställning, en känsla, som har närmaste frändskap med detta sinne för personligt oberoende och för hemfridens helgd, hvilket vi ärfv från våra fäder och hittills omsorgsfullt häfdat i våra lagar, och som, när det blir allvar af leken, torde vara det enda verksamma värnet mot de idéer och sträfvanden, hvilken man i våra dagar plägar försköna med namnet social-politiska. Det är denna obehväma och motspänstiga känsla, som nu skall i god tid qväsas och qväsas grundligt genom några paragrafer, hemtade ur några utländska skattelagar.

Om det derjemte förhåller sig så, att bevillningsberedningarnas ordförande sällan använda den dem förlänade magt att anmana till sjelfdeklaration, så kan sådant säkerligen icke bero på deras bekvämlighet — ty det är uppenbart, att de skattskyldiges egna uppgifter skulle mycket lätta och förkorta beredningsarbetet — utan förhållandet måste bero på något erkännande deraf, att den djupt rotade motviljan mot sjelfdeklarationen är i någon mån berättigad, och att tvånget endast med lämpor och i nödfall bör användas. Det är denna taxeringsmyndigheternas grannlagenhetskänsla, som man nu vill kringgå och oskadliggöra genom att ställa åtminstone vissa klasser af skattskyldige under en obehvlig lag, formad efter beskattningsteorier, som, i mitt tycke något för tidigt, utgifvas för att vara allmänt erkända af vetenskapen.

För min personliga del har jag icke mycket att invända mot sjelfdeklarationen. Jag har sjelf frivilligt använt denna i bevillningsförordningen anvisade väg för kommunikation med taxeringsmyndigheten och funnit mig väl deraf. Det skulle icke heller vålla mig personligen någon künbar olägenhet, om denna deklaration blefve obligatorisk. Men sådant kommer helt enkelt deraf, att medborgare i min ställning hafva jemförelsevis lätt att riktigt, ja, till och med på siffran, angifva inkomster, som bestå i löner och arfvoden, och att vi vanligen icke heller af andra hänsyn behöfva hysa synnerligen stor obenägenhet att låta andra blicka in i vår affärsställning. Det är ju också ej egentligen mot de samhällets medlemmar, hvilka njuta fasta löner och arfvoden, som detta sjelfdeklarationstvång skulle vara rigtadt; tvärtom, man kan säga, att hela agitationen för denna lagstiftning har sitt upphof och sitt stöd uti tjestemannaklasser af alla slag, inom hvilka man dömer andras förhållanden efter sina egna och inom hvilka man lätteligen tycker, att *andras* olägenheter af sådant tvång äro mindre afsevärda, men deremot är lifligt öfvertygad derom, att detta deklara-tionsinstrument skall kunna pressa fram bra mycket större skatter ur kapitalisters och näringsidkares rörliga och dolda inkomster. Men vill man vara rättvis, är det just dertör ur dessa sistnämnda samhälls-medlemmars synpunkt, som sjelfdeklarationen först skall skärskådas. Innan institutionens lämplighet och befo-genhet erkännes, bör man framför allt tillse, huru den skall taga sig ut i tillämpningen just inom näringsidkarnes stora samhällsklass, d. v. s. för handlande, landtbrukare, fabrikanter och kapitalister af alla grader och arter.

För ett ytligt betraktelsesätt förefaller det visserligen, som om sjelfdeklaration vore den enklaste och naturligaste af alla beskattningsmetoder, och att motståndet deremot icke kan härleda sig af något annat än egennyttiga beräkningar. Staten skall ju hafva sin skatt i viss proportion efter medborgarnes inkomst, och vilkoret för att staten får sin rätt och att den rigtiga proportionen mellan de skattskyldige iakttages, är då naturligtvis, att *sanningen* om hvars och ens inkomster varder uppenbarad. Man begär ju icke något annat eller mera än att få veta sanning; den, som undandrager sig att bekänna sanningen, han kränker tydligen statens och andras rätt, han förtjenar derför ingen misskund; och mot honom är också hvarje tvångsmedel tillätligt, som kan frampressa sanningen. Så der ungefär tänkte och talade också de, som för några hundra år sedan använde spanska stöflar, trähästar och utdragning af tänder för att tvinga fram sanningen om dolda tillgångar och egodelar. Vår tid ryser vid tanken på sådan omensklighet, men jag vågar påstå, att om man går den obligatoriska sjelfdeklarationen närmare på lifvet, skall man finna, att den företer icke så litet af just den rättsvidrighet och den ändamålsvidrighet, som utmärkte de nu afskaffade kroppsliga tvångsmedlen.

Låt om oss, mine herrar, ett ögonblick skärskåda den ställning, i hvilken en fabrikant eller handlande försättes genom en obligatorisk sjelfdeklaration, sådan som den *nu* föreslagna! Han skall säga sanningen på heder och samvete; — men hvad är sanning? Han skall upp-gifva riktigt och utan att något dölja, exakt och icke ungefärligt, sin

Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)

Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)

årsinkomst; — men hvad menas då med detta ordet inkomst? Så mycket bör han väl först veta och veta med visshet, innan han företager sig att afgiva försäkringar på heder och samvete. I kretsen af sina bekanta, lärde och olärde, skall han snart finna begreppen om inkomst i allmänhet och om beskattningsbar inkomst i synnerhet vara så vacklande, att icke två derom hysa alldeles samma mening. Går han försigtigtvis till bevillningsförordningen, så skall han väl derstädes finna bestämmelser, som visa, hvilka afdrag få ske och hvilka afdrag icke få ske vid beräkning af inkomst, d. v. s. huru den beskattningsbara nettoinkomsten skall konstrueras fram ur bruttoinkomsten, men sjelfva bruttoinkomsten är icke definierad annorledes, än att i förordningen talas om inkomsten af kapital och arbete. Deraf blir nu visserligen den skattskyldige icke tillräckligt upplyst. Han måste säga sig sjelf, att det gifves många slags intägter, som borde betraktas såsom förändring af kapital eller förvärf eller förökning af kapital, men icke såsom inkomst af kapital, men han skall väl akta sig för att derom döma allenast efter sitt eget tycke, ty han kan då lätt betydligt misstaga sig. Det säkraste är att söka upplysning ur samlingar af prejudikat om den gällande uppfattningen hos vederbörande myndigheter, hvilken dock visserligen icke alltid är fullt konsekvent. Jag antager emellertid, att de värsta svårigheterna härutinnan kunna undanrödjas genom spridning bland de skattskyldige af upplysande kommentarier till bevillningsförordningen, hvilka kunna gifva någorlunda säker ledning åtminstone i fråga om hvad som rättsligen skall förstås med bruttoinkomst af kapital och arbete.

Men dermed är den skattskyldige visst icke hjälpt. Hvar och en, som läser bevillningsförordningens § 10 mom. 3 och 4, finner lätt, att de der införda bestämmelserna om hvad som får och icke får afdragas vid beräkning af inkomst äro i vissa fall så allmänna, i andra fall så tånjbara, att det väsentligen måste bero å rent subjektiv uppfattning t. ex. hvad som får eller icke får hänföras till familjs lefnadskostnader, hvad som får eller icke får hänföras till egendomsförbättring och tillökning, eller hvad som rätteligen hör till omkostnader för yrkes bedrivande, eller för utöfning af vetenskap, konst och slöjd. Huruvida och i hvad mån kapitalförluster få afräknas från bruttoinkomsten, det har lagstiftaren uttryckligen lemnat som en alldeles öppen fråga.

Här gifves således det vidaste spelrum för tolkning och tycken, för tvekan och för olika meningar. Men så kommer härtill det allra värsta — det mest subjektiva elementet af alla vid en beräkning af handels- eller fabriksrörelsens behållna inkomst. Hvad är det, som ytterst bestämmer storleken af den siffra, hvilken vid årets bokslut får införas som behållen inkomst? Icke är det skillnaden mellan årets kassainkomster och årets kassautgifter, än mindre är det kassans ställning vid årets slut. Nej, det är sammanställningen af alla de i bokslutet ingående poster, af hvilka vanligen de viktigaste äro de tvenne: — *utestående fordringar* och *inneliggande lager* eller *inventarier*; men dessa posters storlek bestämmes naturligtvis endast genom uppskattning eller värdering. Men ingen kan för en dylik värdering uppgifva någon objektiv grund; den beror af omdömen, som kunna bestridas, af tycken,

som kunna vara godtyckliga. Den samvetsgranne industriidkaren eller köpmannen inser därför allt för väl, huru den uppgift, han skall aflemna, icke är något annat än resultatet af en beräkning, hvars flesta och viktigaste faktorer äro stridiga och godtyckligt bestämda, huru den inkomstsfira, han nödgas att deklarerera, således omöjligen kan vara riktig i egentlig mening, icke heller exakt, utan endast ungefärlig, ja, till och med mycket ungefärlig.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

Den obligatoriska sjelfdeklarationen innebär således för desse skattskyldige intet mindre, än att de, vid äfventyr af stränga och i viss mån nedsättande straff, varda nödgade att lemna från sig skriftliga uppgifter, hvilkas rättighet ytterst måste bero på subjektiva omdömen, men som dock skola kallas rigtiga, och för hvilkas rättighet heder och samvete skola sättas i pant. Sådant tvång kallar jag rättsvidrigt. Staten har icke rätt att tvinga någon att på heder försäkra rättigheten af något, hvars rättighet han sjelf aldrig kan säkert bevisa, men hvars origtighet möjligen, ja, lätteligen kan af andra bevisas. Staten får icke med lagbud förpligta sina medborgare att sätta samvete och heder på sådant vågspel.

Dermed är det dock icke nog. Samma lagstiftare, som ålägger den skattskyldige att sätta heder och samvete i pant för dylika uppgifters rättighet, inbjuder på samma gång andra medborgare att, utan eget äfventyr och eget ansvar, spela med honom om hans heder och ära. Staten ålägger taxeringsmyndigheterna att efter eget skön och alla bindande bevisregler afgöra, huruvida den på heder afgifna uppgiften verkligen skall få anses riktig, huruvida hedersordet skall få gälla som hedersord. Sedan den skattskyldige tvungits att vittna i i egen sak, får det i denna process bero på nämnden att afgöra, om det nödtvungna vittnesmålet skall brännmärkas såsom afgifvet till egen fördel. Taxeringsmyndigheterna skola visserligen, heter det, angefva skälen för ett underkännande af uppgiften och hedersordet; men taxeringsmyndigheten, som blott dömer efter yttre omständigheter och räknar med ofullständiga faktorer, eger dock laglig rätt att underkänna vitsord af den, som räknat med fullständig kändedom af alla faktorer och som dertill styrker sin uppgift med hedersord. Den skattskyldige uppgifver t. ex. en inkomst af 10,000; taxeringskomitén skattar inkomsten till 15,000 och anför som skäl ryktet om en tillfällig större affärsvinst eller den skattskyldiges synbara lefnadskostnader. Den skattskyldige skall, om han är en hedersman, ovilkorligen uppfatta det underkännandet som en grof förolämpning. Det rättsvidriga ligger här deruti, att oförvitliga medborgare tvingas att utsätta sig sjelfva för dylik förolämpning.

Men den skattskyldige kan ju söka rättelse och upprättelse genom besvär — ända till Kongl. Maj:t! Han kan ju i medvetande af sin goda afsigt och sin samvetsgrannhet trotsa på sin rätt. Ja, visserligen, men det värsta är, att just när sådant sker, då framträder tydligare än någonsin det beklagliga förhållandet, att för den hederlige och samvetsömme medborgaren är det under denna nya rättsordning sämst bestämdt. För *honom* gäller det nemligen framför allt att få upprättelse

Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)

för sin heder, att rädda sitt goda namn och rykte; därför offrar *han* allt annat — och låt oss nu se, hvad *han* förlorar.

Först och främst är det för honom genast slut med det, som ju skulle vara så väl bevaradt genom den på förtroendet grundade själfdeklarationsapparaten; han måste uppoffra den i många fall säkerligen mycket viktiga och dyrbara affärssekretessen. Den, som skall inför taxerings- och pröfningskomité, inför kammarrätt och Kongl. Maj:t bevisa, att hans uppgift verkligen var riktig, att beredningens skattning var oriktig, han nödgas att hela vägen igenom framlägga alla detaljerna af den beräkning, hvarpå den totala inkomstsiffran i hans uppgift var grundad, och ju angelägnare han är om sin heder, dess fullständigare måste han inför alla dessa myndigheter redogöra för sin affärsställning. För honom verkar således själfdeklarationen ingenting annat än som ett medel att aftvinga honom de hemligheter, som lagstiftaren lofvat att respektera.

Men då borde väl också sanningen taga ut sin rätt, och den hederlige mannen få sin upprättelse? Det är möjligt — men det är långt ifrån säkert. Se vi icke gång efter annan i tidningarna omtalas, huru det ena eller andra affärsbolaget, som, enligt bevillningsförordningens föreskrift, till bevillningsberedningen aflemnat utdrag af sina räkenskaper, blifvit af beredningen upptaxerad till högre inkomstbelopp, än räkenskapens behållning utvisar, och huru bolaget vid deröfver förd klagan ofta får det sålunda påförda inkomstbeloppet icke nedsatt, utan höjdt af taxeringsnämnden, ja, kanske ytterligare något uppsatt af pröfningsnämnden, och slutligen icke vinner ändring hos kammarrätten eller hos Kongl. Maj:t. Sådant förekommer icke så sällan, och det beror helt enkelt på det förhållandet, att hos beskattningsmyndigheterna råda olika meningar om huru beräkningen af inkomsterna rätteligen skall utföras. Myndigheterna finna t. ex., att bolaget i sin bokföring betraktat blott som kapitalförändring — hvad som borde betraktas som inkomst af kapital; eller de finna, att det afdragit vissa utgiftsposter, som rätteligen icke borde få afdragas, eller ock att det vid bokslutet för lågt värderat tillgångar och fordringar. Alldeles på samma sätt kan det gå för den enskilde medborgaren, när han med fullständiga räkenskaper vill bestyrka sin egen uppgift och vederlägga bevillningsberedningens eller taxeringsnämndens uppskattning: han kan få orätt hela vägen. Men skillnaden mellan bolagets och den enskilde affärsmannens ställning är den, att i afseende å det förra gäller det blott rättelsen af det öppna bokslutets resultat, för den enskilde gäller det derjemte ett underkännande af det på förtroende afgifna hedersordet. I det senare fallet stannar det alltid i världens ögon en fläck på hedern — för hedersmannen helt annorlunda olidlig än skattens förhöjning.

Lägges nu härtill, att den hederlige mannen aldrig kan vara viss, att icke hvad som sålunda bedömes såsom oriktigt uppgifvet kan af en eller annan nitälskare uppfattas och beifras såsom rent af svikligen uppgifvet, samt att anmärkningar mot hans uppgifter kunna oupphörligt förnyas under tre år och leda till eftertaxeringar och processer; ihågkommer man slutligen, hvad som mången skall finna

vara det vidunderligaste af allt, att efterräkningen med sina på heder och ära gående anmärkningar kan riktas äfven mot dödsbo, derhän att arfvingarna få ersätta hvad som kan anses vara af staten oriktigt undandraget, och skammen och misstankarne stanna på den längesedan aflidnes minne — ja, då torde det, herr grefve och talman, icke vara så orimligt det påståendet, att i fråga om förmåga att ängsla och pina en hederlig och samvetsöm medborgare står denna sjelfdeklarationsmetod icke så synnerligen efter den engelska konungens metod att i liknande syfte pina svaga menniskor med utdragning af tänder.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

Jag har nu talat om sådana följder af den obligatoriska sjelfdeklarationen, som alltför väl kunna inträffa, äfven om taxeringsmyndigheterna allenast ledas af en lofvärd sträfvan att till det yttersta bevaka statens rätt. Men hur går det väl, om, såsom lätt kan hända, i berednings- eller taxeringskomitén sitta ledamöter, som af personliga skäl eller af parti-politiska skäl vilja komma åt en eller annan deklaraant, eller om, såsom ock kan ske i en hastig vändning, en röstmanöver fyller en dylik komité med taxeringsmän, som vilja klämma kapitalister, patroner och affärsmän såsom klass. Då skall man alltför lätt erfara, att den nya lagen har utlemnat dessa skattskyldige åt ett hänsynslöst trakasseri, som de icke kunna undgå; och ett sådant tillstånd måste efter min tanke betecknas såsom rättsvidrigt.

Men den obligatoriska sjelfdeklarationen är icke blott rättsvidrig, den är äfven ändamålsvidrig, för så vidt dess förnämsta ändamål väl skulle vara att pressa ut sanningen just af de skattskyldige, som företrädesvis kunna misstänkas att vilja fördölja sanningen. Ty huru kommer väl sjelfdeklarationen att tillämpas af och verka på just de skattskyldige, som hysa mindre respekt för samvete och heder? Jo, så att hela apparaten mot dem visar sig kraftlös och vanmäktig, och mera kraftlös i samma mån som den skattskyldiges respekt för heder och samvete är mindre. Sådana skattskyldige komma naturligtvis att anordna alla sina skatteuppgifter så, att de icke kunna vederläggas, de komma att hänsynslöst undandölja så många inkomster som möjligt, och de skola förstå att gifva bästa utseende åt de mest otillättna afdrag och afskrifningar — och dertill finnas tusende utvägar just för den — samvetlöse. Den samvetlöse aktar icke heller det ringaste risken af att hans hedersord varder underkänt, och han intager dertför gent emot taxeringsmyndigheterna en position, som är hardt när oätkomlig. Han erkänner ingenting, och han låter icke af någon ängslan för sitt goda namn och rykte förmå sig att afgifva redogörel-ser för detaljer af sin affärsställning, men han trotsar myndigheterna till det yttersta. Han upptäcker lätt, att hotet om kriminelt åtal för "svikliga uppgifter" icke kan verkställas utan lagliga bevis och att det dertför är ett tomt skrämskott emot den, som blott icke bryr sig om denna hänsyn till andra opinioer, hvilken öfver höfvan qväljer den samvetlöse och hederskänslige.

Ändamålsvidrigheten hos den obligatoriska sjelfdeklarationen framträder således just på samma sätt som hos tortyrinstrumentet, hvilket visserligen kan afpressas bekännelser, till och med utöfver höfvan, af oskyldigt och hederligt folk, som saknar fysisk styrka, men som der-

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.*
(Forts.)

emot visar sig vanmäktigt mot sådana skyldiga, hvilka ega nog kroppsstyrka att trotsa smärtan. Ändamålsvidrig är den obligatoriska sjelfdeklarationen därför, att den är ändamålslös mot de ohederliga deklaranterna, alldeles såsom den odugliga ålryssjan, ur hvilken alla ålarna glida ut och lemna bara slemmet efter sig — under det att den för de hederliga deklaranterna verkar som en fälla, i hvilken de lockas in för att förlora just hvad som för dem är mest dyrbart: alltid affärssekretessen, och icke sällan en liten bit af sitt goda namn och rykte.

För min del kan jag icke bidra till att skärpa och utveckla ett sådant institut inom vårt beskattningssystem. En beskattningssystemet, som lemnar de största fördelarna åt de oärlige och de största olägenheterna åt de ärlige, kan allra minst motsvara de förhoppningar, man fäster vid dess uppfostrande verkningar. Icke heller kan jag erkänna, att en sådan metod förtjenar införas därför, att statsverkets inkomster derigenom möjligen skulle kunna höjas med några hundratusen kronor.

Man försäkrar oss visserligen, att det gifves vissa skattereformer — den allmänna personliga inkomstskatten och särskildt den progressiva inkomstskatten — som omöjligen kunna i skattesystemet införas utan i förbindelse med obligatorisk sjelfdeklaration. Men om så är, skulle jag vilja svara, att då utgör denna omständighet icke något bevis för sjelfdeklarationens nödvändighet, men väl ett ytterligare skäl jemte alla de öfriga, som tala *emot* införandet af nämnda skattereformer.

Hvad jag nu anfört utgör skälet, hvarför jag icke med min röst kan bifalla utskottets förslag i denna och dermed sammanhängande punkter.

Häri instämde herr *Rettig*.

Herr Almquist: Efter den mördande kritik, som den föregående talaren underkastat den obligatoriska sjelfdeklarationsprincipen, är det naturligtvis icke någon förhoppning, att den skall kunna antagas, utan dess öde synes vara afgjordt, och jag borde därför afstå från ordet. Men då anmärkingar rigtats mot utskottets betänkande, vill jag yttra några ord. En föregående talare har sagt, att intet bör i den vägen göras, förrän vi fått en fullt genomförd inkomstskatt. Det der är en vanlig trollformel, hvarmed man söker besvärja genomförandet af nyttiga reformer. För egen del får jag dock säga, att, ehuru sjelfdeklarationen bäst lämpar sig för ett fullt genomfördt skattesystem, den likväl med fördel kan användas på det nuvarande och att den skall verka derhän, att vi få en rättvis och jemnare beskattning, hvilket ju är ett stort önskningsmål. Om jag således måste gilla införandet af denna sjelfdeklarationsprincip, som, om dess faror vore så stora, som den föregående talaren framställt dem, väl aldrig skulle kunnat komma på tal att införa i något enda civiliseradt land, är jag dock icke ense med Kongl. Maj:t eller utskottet i alla delar med afseende på principens tillämpning. Det är visserligen sant, att man bör gå varsamt och försigtigt till väga vid dess införande, men denna

försigtighet får icke yttra sig så, som dels Kongl. Maj:t, dels utskottet föreslagit. Utskottet har velat från sjelfdeklarationen undantaga en stor samhällsklass, nemligen jordbruksfastighetsegarne. Det anser jag vara orättvist. Kongl. Maj:t har velat ålägga den endast dem, som hafva en inkomst af minst 1,000 kr., och dem, som äro skyldiga att föra handelsböcker. Jag kan icke förstå, hvarför just dessa skola hafva denna skyldighet, då en statens tjänsteman, som vid sidan af sin tjänst har åtskilliga lukrativa uppdrag, skall slippa. Det måtte väl ej vara svårare för honom än för t. ex. den, som är skyldig att föra handelsböcker. Det skall således, enligt min mening, vara lika för alla. Men varsamheten skall bestå deri, att i afseende på jordbruksfastighetsegarne uppgiftsskyldighet ej ålägges de mindre och i afseende på inkomsttagarne ej de mindre. Ty de smärre jordbruksfastigheternas taxeringsvärde får man i allmänhet ganska lätt reda på och likaså de mindre inkomsttagarnes inkomster. Men det är de stora fastigheternas taxeringsvärde och de stora förmögenheterna, som det ej är så godt att få reda på och som man genom sjelfdeklarationsprincipen vill komma åt. Hvad beträffar svårigheten för jordbruksfastighetsegarne att lemna dessa uppgifter, har den förste talaren tillräckligt bemött de af utskottet anförda skälen, och jag återoppar honom. Jag kan således för min del ej se någon fara i att införa sjelfdeklarationsprincipen i den omfattning, som föreslagits, och ansluter mig därför till det af herr Cavalli gjorda yrkandet.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

Grefve Wachtmeister, Hans: Kammarens ledamöter minnas noggsamt, huruledes, då försvars- och skattefrågorna vid 1892 års urtima riksdag genomfördes, de båda statsmagterna voro ense derom, att den direkta beskattningen skulle få en mera framskjuten plats i skattesystemet än hittills. Det var därför icke underligt, att man ansåg sig böra något närmare granska, hvad man i den vägen hade att tillgå och i hvilken mån den förefintliga direkta skatten kunde tjena till den grundval, hvarpå man kunde bygga vidare. Hvad som fans att tillgå var hufvudsakligen den s. k. bevillningen af fast egendom samt af inkomst eller allmänna bevillningen. Denna bevillning erhöi i hufvudsak sin nuvarande form år 1861. 1859 års bevillningskomité, hvars förslag låg till grund för 1861 års bevillningsförordning, uttalade som sin mening, att en jemlik beskattning af all inkomst måste vara regel och det mål, som borde sökas. Men på grund af svårigheten att exakt uppskatta inkomsten af fastighet, ansåg sig komitén kunna fixera sådan inkomst i visst förhållande till fastighetens värde. Det förefaller, som om komitén ej gjorde fullt klart för sig, att den derigenom i själva verket införde två olika slag af skatter: en fastighetsskatt och en inkomstskatt, hvarigenom den afsedda jemlikheten helt och hållet gick förlorad. Den enhet i beskattningen, som vidare fordras för en allmän inkomstskatt, kunde ej heller vinnas, då enligt 1862 års kommunallagar de kommunala utskylderna skulle utgå såsom tilläggsafgifter till bevillningen, hvarigenom denna i allt större och större mån kom att söndersplittras på kommunerna.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.*
(Forts.)

Jag vill icke säga annat, än att det system, till hvilket man sålunda kom, kunde vara ganska bra för sin tid. Men tiden står icke stilla. Bland de många frågor, som den nyare tiden i alla länder fört upp på dagordningen, står i främsta ledet skattefrågan, d. v. s. sträfvandet att söka i möjligaste mån lämpa skattskyldigheten efter skatteförmågan. För att kunna göra detta, fordras, att man förvärfvar kännedom om hvar och en skattskyldigs rena samlade nettoinkomst. Lär man känna denna, kan man på flerfaldigt sätt operera dermed för att vinna sitt mål. I denna riktning hafva i de flesta länder sträfvandena med mer eller mindre framgång gått, och äfven hos oss hafva förekommit ansatser i samma riktning. Men den gestaltning, som givits åt bevillningen och den dermed sammanbundna kommunala beskattningen, har hittills rest sig som en mur mot alla sträfvanden i denna riktning. Förberedande skatteregleringskomitén och 1883 års stora skattekomité kommo med åtskilliga ganska genomgripande förslag till principiella ändringar, men de resulterade endast i åtskilliga ändringar af detaljer. Ett sista försök, kraftigare än de föregående, att storma den ifrågasvarande muren gjordes af den komité, som efter 1892 års urtima riksdag tillsattes för att behandla skattefrågan. Det kraftiga i anslaget bestod deri, att komitén hemtade en mängd principer från allmänna inkomstskatten och sökte tillämpa dem på vår kombinerade fastighets- och inkomstskatt utan att dock rubba dennas grundvalar. Men muren var för stark och antalet blef tillbakaslaget. Den fördelen vans dock, att det visade sig vara fruktlöst att söka gjuta nytt vin på de gamla flaskorna. Vill man komma till målet, blir det nödvändigt att arbeta i den riktningen att upphäfva bevillningens fördelning i fastighetsskatt och inkomstskatt samt upplösa sambandet mellan bevillningen och den kommunala beskattningen. Men om man besinnar den säregna ställning, som bevillningen hos oss intager, och de många samhällsförhållanden, som äro stälda i en viss relation till bevillningen och af densamma beroende, tror jag, att det skall vara klart för hvar och en, att en allmän inkomstskatt är en framtidsak — detta ord taget i dubbel bemärkelse så, att visserligen framtiden tillhör den allmänna inkomstskatten, men att denna framtid är ganska aflägsen.

Ganska mycket skulle kunna vinnas genom den kommunala beskattningens skiljande från allmänna bevillningen, hvarom skrifvelse till Kongl. Maj:t nyligen beslutits, men äfven detta är en invecklad fråga, hvars lösning torde taga sin rundliga tid.

Kan då icke redan nu något göras för att föra skattefrågan framåt? Jo, Kongl. Maj:t har föreslagit och bevillningsutskottet, visserligen med åtskilliga modifikationer, förordat ett sådant steg. Uppenbart är, att, då man en gång kommit derhän, att man rättar beskattningen efter den rena nettoinkomsten, det är af yttersta vikt, att denna nettoinkomst utrönes så noggrant som möjligt. Detta kan tyckas vara temligen öfverflödigt att anmärka, då det under alla förhållanden måste vara af vikt, att den beskattningsbara inkomsten blifver riktigt angifven. Men saken är den, att om man söker lämpa skattskyldigheten efter skatteförmågan och för sådant ändamål t. ex. fastställer olika skattesatser för inkomst af olika slag och olika storlek, löper man fara att

göra sig skyldig till orättvisor af ett helt nytt slag, derest icke inkomsten blifver så exakt som möjligt angifven. Det kan nemligen då hända, att man inför personer i origtiga skatteklasser. Det är här, den obligatoriska sjelfdeklarationen har sin uppgift att fylla. Den nuvarande bevillningsförordningen lemnar taxeringsmyndigheterna endast ringa medel i händerna att utröna de skattskyldiges inkomster. Med undantag för tjenstemän och vissa bolag, angående hvilka mera detaljerade uppgifter lemnas, är det hufvudsakligen taxeringsmännens egen personliga kännedom om förhållandena, hvilken man har att lita till, en kännedom, som mycket ofta endast kan grunda sig på gissningar. På detta sätt kan man endast komma till en ungefärlig eller medeltalsberäkning af inkomsten, som redan under nuvarande förhållanden är otillfredsställande, men som måste blifva alldeles otillräcklig, om man vill vidare utveckla den direkta beskattningen.

Nu har visserligen en föregående talare i ett glänsande föredrag nämnt, att det finnes äfven en annan utväg, nemligen den rätt, som är medgifven bevillningsberedningarnas ordförande att infordra uppgifter från de skattskyldige. Men det beklagliga är, att denna rätt blott i ytterst ringa mån användes, hvartill talaren sjelf angaf orsaken, nemligen den hos vårt folk rådande obenägenheten för ett inquisitoriskt förfarande, hvilket skulle hindra bevillningsberedningarnes ordförande att infordra dessa förhatliga uppgifter. Men om man verkligen vill föra beskattningsfrågan framåt, kan man icke göra dessa uppgifters infordrande beroende af bevillningsberedningsordförandenas olika personliga smak eller tycke, utan det måste vara obligatoriskt föreskrifvet.

Jag tror för öfrigt icke, att det är så farligt med det för de skattskyldige betungande i denna skyldighet, som den nämnde talaren förmenade. Jag tror icke, att någon behöfver riskera sin heder vid fullgörande af denna skyldighet, om han blott handlar efter bästa förstånd och samvete. Man begär icke mer, än att han skall så godt han kan lemna dessa uppgifter. Huru inkomsten slutligen skall bestämmas, beror ju sedan i många fall på tolkningen af bevillningsförordningen. Denna tolkning kan man icke begära att den enskilde skattskyldige alltid skall vara i stånd att göra, utan han lemnar sina uppgifter efter bästa förmåga, och taxeringsmyndigheten med bevillningsförordningen i hand ser efter, om förordningen blifvit riktigt tolkad.

Att den obligatoriska sjelfdeklarationen är förenad med åtskilliga olägenheter, är uppenbart, och om icke så vore, skulle den säkerligen för länge sedan blifvit genomförd, då dess nytta i taxeringsafseende väl icke gerna kan bestridas. Men olägenheterna äro af den beskaffenhet, att, i den mån deklaraionspligten vinner insteg i det allmänna medvetandet, dessa olägenheter helt säkert komma att allt mer och mer förminskas. Det gäller blott att göra början, och jag måste fästa uppmärksamheten derpå, att det otvifvelaktigt blir nödvändigt att förr eller senare göra en sådan början. Kraftvet på en reform af bevillningen i riktning af ett närmande emot den allmänna inkomstsskatten är af sådan art, att det, en gång väckt, icke kan falla, utan måste förr eller senare realiseras. Med den betänksamhet, som städse utmärkt den svenska Riksdagen, då det gält att reformera viktiga grenar

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)

af samhällslifvet, synes det mig därför väl stämma, att icke alla de erforderliga nyheterna på en gång införas, utan att man går stegvis till väga och dervid gör början med principen om den obligatoriska sjelfdeklarationen, såsom varande ett oundgängligt vilkor för hvarje följande steg.

Såsom jag nämnde, har utskottet förordat den obligatoriska sjelfdeklarationens införande, dock med ett beklagligt undantag, i det att nemligen utskottet afstyrkt införande af sjelfdeklaration i afseende på egare af jordbruksfastighet. I detta afseende vill jag erinra om, att i instruktionen för taxeringsmyndigheterna är föreskriivet, att värdet af fast egendom skall föreslås och bestämmas med ledning af egendomen tillhörande areal i åker, äng, skogs- eller betesmark, men ingen åtgärd är vidtagen för att bereda taxeringsmyndigheterna tillgång till dessa uppgifter. Man skulle visserligen kunna tänka sig, att uppgiften i detta afseende skulle kunna erhållas från landtmäterikontoret, men dels blifva dessa mycket snart föråldrade och dels vore det ofta för- enadt med svårigheter att, då hemman blifvit styckade, med ledning af skifteshandlingarna utröna, hvilken del af hemmanet, det egentligen är fråga om, och för öfrigt är ju ett hemmans kultur underkastad förändringar, om hvilka nämnda handlingar icke lemna upplysning. Det kan icke vara nog, att, på sätt friherre Klingspor anmärkte, sjelfva hemmanet upptages i taxeringslängden. Att en person eger ett visst hemman, derom har man redan förut kännedom, likasom derom, att en person drifver handel eller annan näring, utan det är just om hemmanets beskaffenhet, det är af vigt att man erhåller kännedom.

Jag anhåller att, då nu endast är fråga om första punkten af 14 §, få instämma i det af herr Cavalli framställda yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag med höjning af siffran 5,000 till 10,000 kronor.

Herr Svedelius: Då jag åtnjutit förtroendet att deltaga uti 1895 års bevillningskomiténs arbeten, och då jag dervid intagit samma ståndpunkt, som Kongl. Maj:ts uti sitt till Riksdagen nu afgifna förslag om införande af obligatorisk sjelfdeklaration, har jag också inom utskottet vidhållit denna ståndpunkt, vid hvilken jag har funnit all anledning att hålla mig fast allt sedan den tid, då jag först började taga någon befattning med ifrågavarande utredning.

Här har af en ärad talare med vanlig lysande talent rigtats ett dråpslag mot sjelfva principen af sjelfdeklaration, men det förefaller mig, som om han dervid skulle hafva begått det fel, som gifver sig uttryck i ordspråket: den, som bevisar för mycket, bevisar ingenting alls. Han har sjelf erkänt, att vi redan nu hafva obligatorisk sjelfdeklaration i visst hänseende. Han har ock erkänt, att det nu föreslagna sjelfdeklarationsstadgandet endast är ett fortgående på den förut inslagna vägen. Men jag frågar: har man hittills fått erfara, att så betänkliga följder eller så sorgliga förhållanden som de, hvilka han skildrade, härigenom hafva gifvit sig till känna? Har man försport från aktiebolag, från banker och dylika skattskyldige, hvilka hafva sig ålagdt att lemna sådana obligatoriska uppgifter, har man, säger jag, någonsin försport, att den uppfattning gjort sig gällande, att dessa

skulle hafva framkommit med falska uppgifter, eller att rättegång eller sådan utredning blifvit en följd deraf, som medfört de betänkliga följder, talaren här framhållit.

Enligt mitt förmenande, är det endast ganska måttliga anspråk, som ställas på den skattskyldige i fråga om sjelfdeklaration. Det kan ju icke ifrågakomma annat, än att de uppgifter, som lemnas, skola vara lemnade enligt bästa öfvertygelse. De formulär, som äro af Kongl. Maj:t föreslagna, inskränka sig till det minsta möjliga. I detta afseende hade den första komitén föreslagit långt mera detaljerade formulär, genom hvilka i större mån skulle kunnat befaras ett blot-tande af affärshemligheter eller förhållandena inom en affär, än som kanske vore önskvärdt, och Kongl. Maj:t har därför också ganska väsentligt inskränkt fordringarna i detta hänseende.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

Vidare ådagalägger erfarenheten från länder, hvarest den obligatoriska sjelfdeklarationen är införd, jag kan särskildt nämna Preussen, der den varit införd sedan 1891, att detta nya system har kunnat utveckla sig utan några sådana äfventyr och betänkliga följder som de, hvilka af den af mig nyss nämnde ärade talaren påpekats. Att sjelfdeklarationen var till gagn, det visade sig der genast, då följande året efter sedan den blifvit införd den beräknade inkomsten i förhållande till närmast föregående år ökats med ej mindre än 1½ milliard, eller ungefärligen 34 procent af föregående årets beräknade inkomstsumma. Genom personliga förbindelser med män från detta land har jag försport, att endast högst undantagsvis uttalats bekymmer, oro eller missnöje med den nya lagen, och att i samma mån som åren gått och erfarenheten ökats, samt vanan att afgifva dessa sjelfdeklarationer blifvit mera allmän, också bekymren och oron för detta nya system hafva försvunnit.

Fördelen af en sådan obligatorisk sjelfdeklaration synes mig vara tvåfaldig, dels, såsom jag nyss antydde, en ökning i statsinkomsterna, dels större rättvisa i beskattningsafseende. Detta är i synnerhet så mycket mera förhållandet i vårt land, der den kommunala beskattningen är förbunden med beskattningen till staten. Ty om också, hvad den sistnämnda beträffar, icke den ena individen blir i fråga om sina skatteafgifters belopp beroende af för låg taxering å en annan skattskyldig, blir detta deremot fallet inom kommunen, emedan der en viss bestämd utgiftssumma skall fördelas på samtliga skattskyldige. Om alltså några af kommunens skattskyldige upptagits till för låga siffror, blir gifvetvis följden den, att de öfriga, angående hvilka riktiga uppgifter lemnats, få sig påförda en högre skatt, än de eljest skulle hafva fått.

Då jag alltså vidhåller samma ståndpunkt, som Kongl. Maj:t i det föreliggande förslaget intagit, har också deraf blifvit en gifven följd, att jag inom utskottet kommit att tillhöra reservanterna i det hänseendet, att jag icke kunnat vara med om eller finna rättvisa i, att hela den jordegående klassen skulle vara undandragen hvarje uppgiftsskyldighet

Hvad är det då man fordrar af dessa? Det är ju icke någon uppgift på deras inkomster, endast den billiga fordran, att de skola, i den

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

mån de kunna det, lemna uppgift på den areal, de ega, och jordens beskaffenhet der sådant kan uppgifvas. Nu har man framhållit, att detta skulle vara förenadt med särdeles stora svårigheter och på den grund har man velat utesluta detta ur författningen. Men jag förstår icke, huru utskottet har kunnat sammanställa sin uppfattning i detta afseende med det stadgande, som utskottet infört i 21 §, der det verkligen är myndigheterna medgifvet att af jordegare affordra en så beskaffad uppgift. Skall det således vara lättare för en jordegare att afgifva denna uppgift, om han affordras densamma, än om han är skyldig afgifva den utan särskild anmaning? Detta kan jag icke fatta, och dessutom är alldeles uppenbart, att det har icke samma betydelse att få en enstaka dylik uppgift öfver en eller annan egendom; ty meningen är att genom jemförelse olika egendomar emellan kunna bilda sig en föreställning om egendomens relativa värde och derigenom vinna målet att få det absoluta värdet, då man på andra grunder enligt uppgifter om försäljningssummor och dylikt känner andra egendoms verkliga värde.

Friherre Klingspor har bland annat gjort anmärkning emot att uppgift om inkomst af aktier finnes upptagen på det ena formuläret. Det är ju också sant, att man skulle kunna anse denna uppgift vara skäligen obehöflig under nu gällande skattelagstiftning, då sådana inkomster icke äro föremål för särskild beskattning. Men det finnes ett verkligt skäl dertill. Om man läser sista paragrafen uti instruktionen för taxeringsmyndigheterna, finner man, i fråga om bevillningsfritt afdrag, att afseende skall fästas vid den skattskyldiges hela inkomst, såväl af jordbruksfastighet som af aktier. Det är således åtminstone i vissa fall nödvändigt att för bedömande af det bevillningsfria afdraget äfven ega kännedom om skattskyldiges inkomst af aktier.

Med anledning af hvad jag nu sålunda anfört, anhåller jag att få yrka bifall till herr Cavallis reservation, uti hvilken äfven jag deltagit, och beder att få ytterligare i fråga om fast egendom betona, att om man icke vill vara med om att uppgifter om areal skola lemnas, så synes mig, som om kouseqvensen skulle fordra, att 1 § i instruktionen för taxeringsmyndigheterna borde ändras. Der står nemligen, att värdet af fast egendom föreslås och bestämmes med ledning af jordbruksegendom tillhörande areal i åker, äng, skogs- eller betesmark o. s. v. Der är således tydligt framhållet, att förrättningsmännen skola fästa afseende på arealen. Men huru skola de kunna göra detta, om de sakna kännedom derom, och hvem skulle väl bättre kunna bibringa en sådan kännedom än jordegaren sjelf? För min del skulle jag till och med kunnat vara med om, att den uppgift, som affordras jordegaren, gått ännu längre, eller så långt, som antydes af fortsättningen af samma paragraf, der äfven afseende skall fästas på utsäde och kreatursbesättning vid egendomen. Uppenbart är, att hvarken den ena eller andra uppgiften i och för sig är tillräcklig för att bedöma värdet af en egendom och derefter taxera den. Men meningen är, att taxeringsmännen skola komma till uppfattning om det rätta värdet genom sammanläggande af alla de faktorer, som dertill kunna gifva ledning, och derfor finnas också i instruktionen uppräknade en mängd olika

förhållanden, hvarvid de hafva att fästa afseende. Men det bör ju också hafva varit med lagstiftarens mening öfverensstämmande, att, när man fordrat, att vissa grunder skola läggas för en taxering, man äfven bereder möjlighet för taxeringsmyndigheterna att komma till kännedom af dessa grunder medelst erhållande af de uppgifter, hvilka dertill äro erforderliga.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

Alla skäl synas mig därför tala för Kongl. Maj:ts förslag i detta afseende, i synnerhet då man i fråga om de uppgifter, hvilka fordras, icke har, hvarken i afseende på egendomens areal eller i fråga om egendomens inkomster, gått längre, än att uppgiften skall lemnas efter bästa öfvertygelse, så långt man kan. Mera har icke ifrågasatts och mera kan det således icke innebära.

Under sådana förhållanden har jag icke kunnat finna annat, än att utskottet hade bort bifalla Kongl. Maj:ts förslag i detta hänseende, och det är också härtill, som jag, i öfverensstämmelse med herr Cavalli, beder att få yrka bifall med ändring af siffran 5,000 till 10,000 kronor.

Herr Nisser, Martin Samuel: Äfven jag hade den äran, ehuru jag icke kan säga det nöjet, att vara en medlem af 1895 års komité, och der var jag nog ock en sten i den mur, som här i dag en föregående ärad talare omnämnt, ty jag hade stora betänkligheter mot de många nya förslagen.

Hvad den obligatoriska sjelfdeklarationen beträffar, så och då jag hade stält mig emot nästan allt annat, ansåg jag mig nära nog skyldig att ändå vara med om något, och i reservationen stälde jag mig på ståndpunkten af en obligatorisk sjelfdeklaration i den mildaste form.

Jag måste dock erkänna, att under de många och långa diskussionerna rörande denna fråga inom utskottet — först på afdelningen och sedan i plena — har min åsigt allt mer och mer dragit sig åt den sidan, att för närvarande, under de förhållanden, som nu existera med hänsyn till bevillningsförordningen och det gällande beskattningssystemet, kan icke den obligatoriska sjelfdeklarationen införas. Jag har blifvit ytterligare stärkt i denna min åsigt genom det anförande, vi i dag hafva hört från en ärad ledamot på gefleborgsbänken.

Jag beder emellertid få yttra några ord med hänsyn till obligatorisk sjelfdeklaration för jordbruksegare. Inom utskottet stälde jag mig absolut deremot, och det helt enkelt af praktiska skäl. Det är visserligen sant, att en jordbruksegare, i synnerhet om taxeringsvärdet å hans egendom kommit upp till 10,000 kronor och derutöfver, bör hafva reda på dess areal; men jag tror icke, att vetskaper om denna areal kan gifva taxeringsmyndigheterna så synnerligen stor ledning vid bestämmandet af taxeringsvärdet.

En talare yttrade, att en person, som kan uppgifva inkomsterna per tunnland af sin egendom, bör också kunna gifva upp arealen. Det kan jag verkligen för åtskilliga egendomar, hvilka sortera under Klosters aktiebolags förvaltning, men om man ser på förhållandena här, huru variera icke dessa inkomster per tunnland jord ej blott under samma år på de olika egendomarna, utan ännu mera under olika år! Det

Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)

skulle vara för långt att här komma med alla dessa siffror, men jag vill dock i korthet nämna, att t. ex. för året 1891 afkastade 330 tunnland vid en egendom 2,09 kronor under det att en annan egendom å 190 tunnland inom samma socken gaf 16,27 per tunnland i vinst. Det jordbruk, hvilket nyssnämnda år gaf 2,09 kronor i vinst per tunnland, gaf året derpå 10,63 kronor, året derefter 27,99 kronor samt det derpå följande 9,94 kronor. Detta med hänsyn till hvad det förslaget betyder att vilja beskatta en jordegendom efter inkomst.

Man har sagt, att skatteskyldigheten borde lämpas efter skatteförmågan. Jag vill då fråga: är det så alldeles säkert, att en person med 10,000 kronors inkomst har precis samma skatteförmåga som en annan med 10,000 kronors inkomst? Nej, visserligen icke, det kan ställa sig mycket olika. Den ene kan vara skuldfri och utan familj, den andre har att dragas med stora skulder och stor familj. Icke hafva väl dessa båda samma skatteförmåga. Härutaf framgår, att, huru vi än försöka att öfva rättvisa i detta fall, kunna vi dock icke på den vägen komma till hvad som verkligen är det rätta.

En af anledningarna, hvarför jag anser, att, med nu gällande bevillningsförordning och med taxeringsmyndigheternas nuvarande sammansättning, den obligatoriska själfdeklarationen icke kan eller bör införas, är just denna omständighet: "taxeringsmyndigheternas sammansättning". Här har visserligen talats om, att bevillningsberedningens ordförande skulle hafva rätt att taga *en* med sig o. s. v. hela vägen. Ja, det är godt och väl, men jag tror ändå icke, att, när bondgubbarna sitta tillsammans, de kunna underlåta att meddela litet åt hvarandra af hvad denne ene fått tag uti. Sekretessen kan icke hållas, och ännu omöjligare blifver detta uti de högre rätterna.

En talare sade, att meningen med denna själfdeklaration vore att "utpina sanningen". Men om man skall utpina sanningen, hvarför skall då denna utpinas af endast 10 procent af de skattdragande; ty det är ungefärliga antalet af dem, hvilka komma under denna deklara-tionsprocess.

Herrarne hafva kanske i minnet den öfversigtstabell, hvilken ut-gafs öfver 1891 års inkomst af kapital och arbete. Af denna tabell finna vi, att det för närvarande förhåller sig så, att skattskyldige mellan 1,800 kronor och derutöfver d. v. s. de, hvilka stå utanför eller ofvantör det bevillningsfria afdraget, utgöra 13 procent af de skattdragande och betala 75 procent af inkomstskatten, hvadan man finner, hurusom redan der skatteförmågan är tagen i betraktande. Skattskyldige upp till 1,800 kronor utgöra 53,8 procent af de skattskyldige och betala 6 procent af skatten o. s. v. Om vi gå till jordbruksegarne, tror jag, att vi finde ett ännu mindre procenttal af de skattdragande, som blefve uppgiftsskyldige.

Det bjuder mig emot att vara med om en förordning, som på detta sätt träffar endast en ganska ringa del af Sveriges skattdragande, och som på samma gång förklarar just denna del vara den minst sanningsenliga, som skär alla öfver en kam, och der klandret drabbar så väl den oskyldige som den skyldige; och jag kan icke neka till, att den talare synes mig hafva fullkomligt rätt, som yttrade, att de, hvilka äro

ärliga, *behöfva* icke deklarationstvånget och de, som äro oärliga, låta sig deraf icke påverkas.

Jag yttrade i början af mitt anförande, att jag icke under nuvarande omständigheter ansåg mig kunna vara med om den obligatoriska sjelfdeklarationen och får alltså yrka afslag.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevilningen.
(Forts.)*

Herr Nyström, Carl: Då jag en gång i tiden varit motionär i frågan om sjelfdeklaration, anhåller jag att med några ord få gifva skäl, hvarför jag fortfarande håller på denna inrättnings rättmätighet och lämplighet.

Jag begriper alltför väl, att denna sjelfdeklaration egentligen står tillsammans med ett helt nytt skattesystem, grundadt uteslutande på den behållna nettoinkomsten. Der är dess egentliga plats. Men i väntan på ett sådant system anser jag likväl, i likhet med alla dem, som utredt detta ärende, att den dock redan nu kan medföra gagn i väsentligen två punkter.

Först och främst kan den begagnas att beskatta en mängd inkomstbelopp, som nu notoriskt undandraga sig beskattning, och för det andra har den en uppfostrande inverkan, som i handlingarna beskrifves med uttrycket, att den skulle vänja folket vid denna nya beskattningsgrund. Detta skulle vara en väsentlig förmån. Man kan se, huru väsentlig den är, då man vet, huru lång tid vårt folk behöfde för att uppfostras till en riktig uppfattning af tulldeklarationen.

Nu har man här framhållit och framhållit, med styrka, de svårigheter, som en industriidkare, handverkare eller handlande skulle hafva att rätteligen utreda sina inkomster och utgifter och på så sätt bereda sina uppgifter i deklarationsform. Må vara, att det har sina svårigheter, men jag hemställer: är det bättre, om taxeringsmyndigheterna skola göra alla dessa beräkningar för att leta sig till beloppet af hans beskattning, än om han sjelf, som onekligen har bättre reda på saken än myndigheterna, meddelar dem. Saken måste i alla fall redas ut antingen genom taxeringsmyndigheterna eller med personlig sakkunskap af den, frågan gäller.

Det synes mig i sådant fall icke hafva någon betydelse, då man påvisar alla de olägenheter, som här äro så utförligt och kraftigt påpekade. Den beskattningsbara inkomsten skall i alla fall, så godt ske kan, utrönas, den må då ske gissningsvis genom taxeringsmyndigheterna eller säkrare och bättre enligt den skattskyldiges egna uppgifter.

Jag kan icke underlåta att om igen fästa mig vid parallelen med tulldeklarationen. Jag vet icke, när tulldeklarationen först infördes, när det först blef föreskrifvet, att den, som reser till ett land, skall uppgifva det tulpligtiga gods, som han medför. Men jag tviflar ej, att, när det först skedde, äfven då en vältalare i landet var färdig med jemförelser med "spanska stöfveln", tumskrufvar och tandutdragning. Jag vet mycket väl, för att fortsätta denna parallel, att det ännu i dag finnes ålar, som slingra sig genom tull-ryssjan, men de ärliga fiskarne äro deremot icke missnöjda med det tillstånd, som råder, oaktadt en deklarationspligt dermed är förenad.

För öfrigt har den talare, hvares ord väckte så mycken uppmärk-

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.*
(Forts.)

samhet — och detta med skäl — framhållit, att här hafva vi att göra med två klasser, nemligen dels de ärliga, för hvilka sjelfdeklarationen skulle blifva en betungande pligt och hvilkas hederskänsla vid denna pligts fullgörande skulle sättas på hårda prof, och dels alla de samvetslösa, som slingra sig undan den nya bestämmelsen. Men det finnes också en annan, mycket större klass, nemligen de många, som äro i besittning ofta af högst betydande inkomster och som mottaga besked om taxeringen och låta dervid förblifva, ehuru de nog inse, att denna taxering är för låg. Det blir för dem en taxering för så och så många tusen kronor, ehuru deras rätta taxering skulle vara kanske dubbelt så stor. Men de säga: "Då man gifvit oss detta besked och vi betala denna skatt, som man fordrar, ause vi oss icke skyldiga att vidtaga någon vidare åtgärd. Då man ingenting har frågat oss, behöfva vi icke svara, och då man ingenting fordrar utöfver det påförda beloppet, äro ej vi skyldiga att yrka förhöjning". Vill man kalla dem, som tillhöra denna klass, oärliga eller icke, det må lemnas derhän, men det kan dock gifvas en ursäkt derutinnan, att menniskor icke svara, då de icke blifvit tillfrågade.

Det är i denna klass, som man förnämligast har att söka de inkomstbelopp, som nu undandraga sig beskattning. Och att dessa icke äro få, synes af herr finansministerns sammanställning, då han jemför den uppskattade inkomsten af kapital (1895) till 29,172,051 kronor med det ensamt på depositionsräkning i bankerna innestående beloppet af 322,699,661 kronor med en ränta efter 4 procent af 12,909,984 kronor. Man måste deraf draga den slutsats, att det finnes mycket mera beskattningsbart kapital än det, som nu är beskattadt. Bland många andra observationer vill jag äfven framhålla den, att i Sveriges rike antalet skattskyldige, som taxeras till inkomst af 4,000 kronor eller derutöfver, endast uppgår till 15,105. Toge man till måttstock antalet af sina bekanta, som måste hafva öfver 4,000 kronors inkomst, så torde väl det uppgifna antalet förefalla alldeles för litet. Den massa personer, som på detta sätt undandraget sig beskattning, ligger just i denna mellanzon emellan de ytterst samvetsgranna och de bedrägliga. Och jag förmodar, att det är här som i Tyskland, att det är denna afdelning, som man vill komma åt.

Nu säger man, att det är en högst betänkelig sak att vilja komma åt också dessa. Men jag får säga, att jag tycker, att det är en ganska rättfärdig åtgärd, om man besinnar dess verkliga innebörd, att man upptager dem till beskattning, som skola skatta, och förskonar från motsvarande beskattning dem, som icke skola skatta. Det är icke blott en från statsintressets synpunkt berättigad åtgärd, det är också en handling af rättvisa mot dem, som nu få bära icke blott sin egen börda, utan äfven sin andel af den skatt, som staten nu icke på rätt håll uttager.

Jag har icke att tillfoga något mera. På grund af hvad jag anført, ber jag få förena mig i det yrkande, som framställdes af herr Svedelius.

Herr Treffenberg: Jag har icke beredt mig att uppträda i

denna fråga — och herrarne få nog höra det under mitt föredrag — men det blef mig omöjligt att icke begära ordet, då jag hörde den talare, som för en stund sedan tog hela kammaren med storm, fråga: "Är det möjligt, att man för vinsten af ett par trehundra tusen kronor i statskassan vill underkasta sig alla de olägenheter, som äro förenade med tillämpningen af den här föreslagna deklarationsprincipen i vår bevillingslagstiftning?" Ja, men den ärade talaren aktade sig visligen nämna, att det ändamålet är blott det ena, som åsyftas med antagandet af denna princip. Det andra största och viktigaste ändamålet är åstadkommande af *likformighet i beskattningen*, hvilket ju också i förbigående anmärktes af en föregående talare.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.*
(Forts.)

Hufvudskälet, mina herrar, hvarför jag är en varm anhängare af deklarationsprincipen — visst icke såsom den här är tillämpad, men här är nu blott fråga om sjelfva principen — är det, att jag tror, att det ligger en stor sedligt uppfostrande kraft i denna princip, som efter hand skall göra sig gällande och lemna såsom slutresultat i möjligaste mån ärliga uppgifter. Den, som i likhet med mig under 20 år suttit som ordförande i pröfningskomitéer och pröfningsnämnder, vet väl, att hvarjehanda apokryfiska uppgifter ofta nog inkomma just från de samhällsklasser, mot hvilka denna deklarationsprincip företrädesvis är riktad och afsedd att verka. Den vet också, att en kritik och kontroll af dessa uppgifter är väl behöflig.

Jag nämnde, att det är en stor sedlig kraft, som ligger i denna princip. Men, mine herrar, det ligger en helt visst icke osedlig men dock mycket farlig och tillika förledande kraft hos goda talare. Och den är så farlig, att det till och med påstås — jag tror, att det var af en engelsman, och man vet, att engelsmännen halva ett sundt och praktiskt förstånd — att sådana talare icke borde få tillträde till parlamentariska församlingar. Detta påminner mig om en lustig episod för många år tillbaka i medkammaren. Jag var väl icke närvarande, men jag har med fröjd läst om den i gamla tidningar. Det var vid en batalj, som levererades mellan skalden *Ridderstad* och den gamla redaktören af Aftonbladet *Lars Johan Hierta*. Skalden hade poetiserat en stund, och så replikerade Hierta med de klassiska orden: "bekransom våra skalder, men förvisom dem från republiken". Nu vill jag med lust och af hjertat gerna bekransa den nu af mig åsyftade talaren, ty det förtjenar han, och jag vill visst icke aflägsna honom från denna kammare, ty der är han, såsom vi veta, en synnerligen god kraft. Men jag ber dock herrarne taga sig en funderare på hans tal, sedan det blifvit tryckt, och då egua det briljanta anförandet närmare uppmärksamhet. Herrarne skola då finna, att det finnes både "blottor och luckor" i samma anförande, likasom, jag bekänner det, mycket ofta i mina egna. Detta händer i synnerhet, då, såsom nu, jag uppträder oförberedt och tankarne jaga hvarandra, så att det blir en röra af alltsammans.

På två sådana luckor kan jag redan nu fästa uppmärksamheten. Den ena var, att han alldeles för skarpt betonade innebörden af en "på heder och samvete" afgifven förklaring. En sådan betyder ju ingenting annat, än hvad också en talare här förut anmärkte, en för-

Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)

klaring afgifven "efter bästa förstånd". Låt oss för öfrigt komma öfverens om, att för en hederlig karl gör det detsamma, antingen hans förklaring eller uppgift lemnas på heder och ära eller icke. Valören är precis densamma.

Den andra luckan i anförandet var den, att talaren ville göra gällande, att en ändring i högre instans eller hos Kongl. Maj:t skulle vara till nackdel för att kasta en skugga på den uppgiftspligtiges heder. Nej, mine herrar, den moraliska innebörden af en sådan ändring blir ju endast, att bevillnings- och beskattningsförordningarna icke blifvit af klaganden rätt uppfattade. Är den person, det gäller, förut icke misstänkt för ohederlighet, så icke lär han blifva det därför, att Kongl. Maj:t förklarar, att han icke förstätt lagen rätt, eller så som beskattningsmyndigheterna tillämpat densamma.

Jag skall sälunda be eder, mine herrar, att såsom jag sagt, närmare granska den ärade talarens anförande, och vi skola finna, att der äro åtskilliga saker, som väl förtjena kritik.

Han talade bland annat om, att, denna deklarationsprincip skulle vara så motbjudande för oss, tack vare vårt nedärfda s. k. frisinne. Detta är ju ock en bland de prydligaste egenskaper, som vårt folk eger, och i värde näst den, som för någon tid sedan vitsordades inför domstol här i vårt land, ty jag får säga, att aldrig har någonting så varmt mitt hjerta, som då en bland de personer, som stått den affidne ingenjören *Nobel* nära, offentligt förklarade, att *Nobel* anförtrött åt vårt folk att utskifta hans stora egodelar, därför att han ansåg, att den största procenten af ärligt folk — och han hade dock varit bland många folkslag — funnes just i hans hemland. Ärligheten sålunda är det första, som skall vårdas, och dertill bidrager deklarations-skyldigheten. Frisinet hos vårt folk hafva vi gemensamt äfven med andra folk. I det fallet stå väl icke tyskarne efter oss, särskildt preussarne. Detta är ju derjemte ett ordningsfolk, och der har man sedan åratals tillbaka underkastat sig denna deklarationsprincip, som skulle vara så farlig för oss att acceptera, utan att, mig veterligen, i Preussen gjorts någon opposition emot deklarationspligten.

Jag är naturligtvis icke med om den halfva tillämpning af deklarationsprincipen, hvarom här nu är fråga både i Kongl. Maj:ts proposition och äfven i åtskilliga af reservanternas förslag, utan jag sluter mig helt och hållet till den reservation, som af herr af *Burén* afgifvits, i det jag tror, att man måste stanna vid *status quo* och afbida resultatet af den skrifvelse, Riksdagen aflåtit till Kongl. Maj:t för att få utrönt, huruvida det är möjligt att skilja kommunalbeskattningen från bevillningen till staten. Min enda önskan är den, att samma utomordentligt förträffliga person, som nedskrifvit yttrandet i ärendet till statsrådsprotokollet, måtte fortfarande kunna tjena oss vid den tiden, ty jag måste bekänna, att jag sällan har läst ett anförande, som haft en sådan förmåga att utreda de mångfaldiga invecklade frågor, som här beröras, och att klara omdömet hos mig i dessa frågor.

Herr Forssell: Sedan den siste ärade talaren låtit kammaren förstå, att det vore bäst att uppskjuta voteringen, till dess protokollet

blifvit tryckt, vet jag icke, om det icke också vore bäst att uppskjuta hela diskussionen och svaromålet på de anmärkningar, som blifvit mot mig framställda, tills äfven de kunnat afgifvas skriftligen. Men det parlamentariska lifvet består på det vilkor, att man för diskussionen icke skriftligen, utan muntligen, och därför måste vi underkasta oss den.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid med att å nyo besvara de anmärkningar, som af åtskilliga talare framstälts mot mitt anförande, och hvilka mestadels redan äro i förväg deruti gendrifna, men jag fäster kammarens uppmärksamhet derpå, att då en ärad talare förevitade mig att hafva bevisat ingenting, därför att jag velat bevisa för mycket, grundade han detta påstående derpå, att han alldeles icke iakttagit, hvad som var hufvudargumentet i hela mitt anförande. Han erinrade, att vi redan hafva en i viss mån obligatorisk sjelfdeklaration och menade, att om jag icke fördömde denna, så kunde hvad jag anført mot nu föreslagna sjelfdeklaration intet betyda. Men han förbissåg, att jag rigtade mina anmärkningar mot alla de *nya* bestämmelserna, som, om de bifölles, skulle förändra den nuvarande halft obligatoriska sjelfdeklarationen, som man möjligen kan tåla, till något helt annat och vida värre.

En annan ärad talare sökte visa, att jag öfverdrifvit alldeles för mycket, då jag talade om olägenheterna af att en skattskyldig skall nödgas afgifva en förklaring på heder och samvete, ty, säger han, denna förklaring betyder intet annat än en försäkran, att efter bästa förstånd och tro utgör inkomsten så och så mycket. Om så vore förhållandet, vore det rigtigast att yrka på borttagandet af denna bestämmelse, att förklaring skall afgifvas på heder och samvete. På samma sätt är det med alla öfriga bestämmelser, som jag funnit svåra och mina motståndare funnit lätta, därför att de icke äro värre än de nuvarande. Då vore det rätt att taga bort alla de bestämmelser, genom hvilka man försvårar och i sjelfva verket omöjliggör utförandet af hvad som ålägges. Jag kan således icke komma till annan slutsats, än att om man vill bemöta de anmärkningar, som blifvit framställda, skulle egentligen svaret vara att just taga bort de bestämmelser, genom hvilka den nuvarande sjelfdeklarationen skärpes och utvidgas.

En ärad talare har försökt fånga kammarens välvilja för förslaget genom att åberopa vissa andra stora folk, hvilka ju icke kunna anses sämre än det svenska, och som hafva infört den obligatoriska sjelfdeklarationen. Jag tror, att hvarje folk har sitt eget skaplynne, beroende på upptostran och på aulag. Det stora tyska folk, hvilket den senaste talaren framhöll såsom det mönster, vi framför andra borde efterapa, har fått sin upptostran genom en militärstat, hvilken ingriper i individens frihet och sjelfbestämningsrätt, helt annorlunda än statsmagten i Sverige verkar för det svenska folket. Tyskland må behöfva sådant för sina ändamål. Jag tänker, att vi behöfva icke därför slafviskt efterapa den tyska militärstaten. Dess organisation har redan blifvit så socialpolitisk, dess statsmän och lagstiftare äro redan så starkt utpreglade socialpolitici — hvilket icke betyder annat än förklädda och förgyllda socialister — att vi svenskar troligen skulle lefva

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.*
(Forts.)

lyckligast, om vi toge mera varning än föredöme af deras lagstiftning. Jag tror, att vi i Sverige skulle lefva mycket lugnare och mera i öfverensstämmelse med våra egna förutsättningar, om vi vore något försigtigare i våra lån och vår import från den stora kejsarstaten på andra sidan Östersjön.

Hans excellens herr statsministern Boström: Det är för mig alldeles klart, huru en stundande votering i denna fråga kommer att utfalla — det framgår såväl af utskottets behandling af ärendet som af diskussionen i dag — och jag får beklaga, att så mycket arbete derigenom slutar med endast ett negativt resultat. Vi må komma i häg, att man 1892 begärde, att en större del af statens inkomster skulle uttagas på den direkta beskattningens väg, och man erkände sedan då, att de bestämmelser, som funnos i gällande bevillningsförordning, icke voro lämpliga, om denna skatteform skulle användas i större utsträckning. Under det arbete, som sedan dess pågått, hafva meningarna varit mycket vexlande, men om en sak har dock uppnått någon större enighet, och det var om införande af en ökad själfdeklarationspligt.

Det är ju så, att ingen bättre än den skattskyldige själf vet, hvad han verkligen har i inkomst, och det är för honom icke mer än en pligt att tala om det, så att han efter sin förmåga får betala sin qvot till det allmännas behof; och hvarje gång, han undandrager sig detta, och genom felaktiga uppgifter eller eljest kommer att betala något annat, än han bort, gör han orätt icke blott mot sig själf, utan också mot öfriga skattskyldige.

Nu har man sagt, och det har företrädesvis af den talare, som nyss lemnade talarestolen, blifvit framhållet, att detta, som nu är föreslaget, är ett det mest betänkliga, som kan föreslås, att det skulle blifva en fullständig tortyr. Jag vill nu icke tala om, huruvida tortyren till äfventyrs skulle ligga deruti, att, då man vill ordna ett skattesystem, utesluta ett så viktigt skatteobjekt som jordbruksfastigheten. Jag föreställer mig, att då redan i bevillningsförordningen finnes stadgadt, att arealen skall ligga till grund för taxeringen och vi i allmänhet hafva arealuppgifter, så är det en billig och enkel begäran, att jordägaren skall lemna uppgift härom. Det har anmärkts från annat håll, att det skulle medföra någon svårighet att lemna uppgift om arrendeinkomsten på grund af att arrende utgår i så olika former. Detta torde icke kunna med fog påstås. Den ärade talaren förbisåg, att vi redan i gällande mantalsskrifningsförordning hafva en bestämmelse, som ålägger hvar och en att, då man lemnar mantalsuppgiften, uppgifva den skatt eller det arrende, som man erhåller af hvarje gård. Jag behöfver icke upprepa det, skall man hafva deklarationspligt, så måste naturligtvis en så viktig skattekölla som jordbrukstastighet icke förbigås. Men jag tror nog icke, att den ärade talaren, jag först syftade på, egentligen fann tortyren ligga i, att man utesluter denna art af fastighet, utan deruti, att det ifrågasättes, att man på heder och samvete skall uppgifva sin inkomst. I likhet med herr Treffenberg föreställer jag mig, att när man förut haft skyldighet att deklarerat, har det varit för att lemna en ärlig uppgift; och jag har för min del

samma öfvertygelse som flere talare, att man med uttrycket "på heder och samvete" icke kan afse något annat, än att man begär af en person, att han skall lemna en uppgift, som efter hans uppfattning är rätt. Nu har man sagt, att när han aflemnat en sådan uppgift, är det ett våld på honom, om den ändras. Det skulle således vara ett våld, om det konstateras af en högre myndighet, att hans uppfattning af bevillningsförordningens bestämmelser icke är korrekt. Om det kan konstateras, att primäruppgifterna, som ligga till grund för hans slutledning, äro inkorrekta, då kan man säga, att han gjort sig skyldig till att icke hafva lemnat en uppgift på heder och samvete. Men om han tillämpat författningen på ett sätt, under det myndigheten tolkat den på ett annat, så kan man näppeligen säga, att dessa förklarar, att han handlat mot heder och samvete. Dessutom hafva vi redan nu en bestämmelse, hvilken herrarne återfinna i den nya författningens 73 §, som säger, att äfven taxeringsmyndigheterna äro skyldiga att handla på heder och samvete. Skulle då dessa vara skyldige att utan vidare taga hvarje sålunda lemnad uppgift för god. Och huru ofta händer det icke inför domstolen, att ett vittne förklarar en handling hafva tilldragit sig på ett sätt, medan ett annat vittne intygar, att den skett på ett annat sätt, och begge bestyrka sina uppgifter med ed, men icke faller det domaren in att beskylla den för mened, hvars uppfattning han icke kan gilla. Emellertid finnes i den nya lagens 29 § en bestämmelse af innehåll, att, om beskattningsmyndigheterna vilja ändra en på heder och samvete afgifven uppgift och säga: så och så skall han beskattas, äro de skyldiga att angifva skälen, på grund af hvilka ändringen verkställas. Och herrarne förstå, hvilken betydelse detta har. Ty derigenom blifva de öfriga beskattningsmyndigheterna liksom embetsverken mycket mera i stånd att utleta sanningen, än, hvad de varit förut. Det är, föreställer jag mig, motbjudande för många att tala om, huru mycket han har, men å andra sidan är det en gifven skyldighet att se till, att hvar och en gör rätt för sig, och därför behöfs sjelfdeklaration.

Hela den diskussion, som här passerat, är ett bevis på, huru gerna man behåller en gammal bristfällig skatteform, i stället för att utbyta den mot en förbättrad, men ny.

Riksdagen har förut begärt af Kongl. Maj:t att få utredning, huru man skall skilja beskattningen för det kommunala behovet och beskattningen till staten. Det är gifvet, att då Riksdagen utalat en sådan önskan, kommer en sådan utredning att ske, men min tro är, att då skall det åter visa sig, huru lätt det är att skrifva, men huru många vanskligheter möta, när önskningarna skola realiseras. Men jag är öfvertygad, att äfven då skall sjelfdeklarationen komma att behövas.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu ifrågavarande delar af den föredragna paragrafen yrkats: 1:o af herr *Cavalli*, att paragrafen i nämnda delar skulle erhålla den lydelse, som angifvits i den af honom m. fl. vid betänkandet afgifna reservation, dock med den ändring, att talet "5,000"

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

utbyttes mot "10,000", och 2:o) att nu ifrågavarande delar af paragrafen skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen proposition på godkännande af inledningen och mom. a) i 14 § af utskottets förordningsförslag, samt vidare propositioner i enlighet med nyssnämnda båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på afslag å de ifrågavarande delarne af paragrafen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som afslår inledningen och mom. a) i 14 § af bevillningsutskottets förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännas ifrågavarande delar af paragrafen med den lydelse, herr Cavalli under öfverläggningen föreslagit.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—102;

Nej—26.

Mom b).

Godkändes.

Mom. c), d) och e).

Herr af Burèn: Då jag under nuvarande förhållanden icke kunnat vara med om första momentet af paragrafen, anhåller jag, herr grefve och talman, att få yrka afslag å de nu föredragna, dermed sammanhängande momenten.

Efter härmed slutad öfverläggning afslogos nu ifrågavarande delar af den föredragna paragrafen.

15 §.

Herr Cavalli: På grund af kammarens nyss fattade beslut anhåller jag, att 15 § måtte till utskottet återremitteras.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr vice

talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, yttrade, att i afseende på föreliggande paragraf endast yrkats, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen samt vidare på återremiss, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

16 §.

Herr Cavalli: Af samma skäl som jag nyss anförde, hemställer jag, att jemväl denna paragraf måtte till utskottet återremitteras.

Friherre Klingspor: Jag hemställer, om vi icke på grund af det förra beslutet borde yrka afslag å denna paragraf.

Herr Cavalli: Det är ju alldeles tydligt, att, då man fattat ett så genomgripande beslut som förändring af sjelfva grunden, äfven denna paragraf, som anslutit sig till grunden, måste återremitteras. Allt är icke, såsom friherre Klingspor tror, afklippt med detta, utan något annat måste komma i stället, då det här gäller en del af den gamla bevillningsförordningen och fråga är om en förändrad uppställning af denna. Paragrafens lydelse kan icke formelt affattas, förr än Riksdagen fattat sitt beslut, således icke på grund af ett beslut af denna kammare ensam.

Jag tillåter mig vidhålla mitt yrkande om återremiss.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att kammaren skulle visa densamma åter till utskottet, dels ock att paragrafen skulle afslås.

Sedermera gjordes proposition på paragrafens godkännande samt vidare propositioner jemlikt nyssnämnda båda yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens återförvisande till utskottet vara med öfvervägande ja besvarad.

17—20 §§.

Godkändes.

21 §.

Visades åter till utskottet på derom af herr *Cavalli* framställt yrkande.

22 §.

Herr Cavalli: Då i 22 § förekommer ett moment, hvars lydelse påverkas af det beslut, kammaren fattat i 14 §, hemställer jag, att 22 § måtte till utskottet återremitteras.

Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning visades nu föredragna paragraf åter till utskottet.

23—30 §§.

Godkändes.

31 §.

Herr Dickson: Jag hemställer, att 31 § måtte återremitteras eller afslås.

Herr Cavalli: Jag undrar, huruvida icke denna paragraf är af lika principiell betydelse som 14 §, och om det icke därför vore lämpligt att bifalla eller afslå densamma. En återremiss till utskottet torde icke kunna leda till någon påföljd. Frågan är, huruvida kammaren vill besluta eftertaxering eller icke. Om kammaren bifaller det framställda yrkandet om återremiss, kan afgörandet icke ske förr än längre fram, men denna princip bör lämpligen nu afgöras.

Herr Dickson: Jag hemställer, att kammaren måtte afslå paragrafen, hvilket tyckes mig öfverensstämma med kammarens förut i 14 § fattade beslut.

Herr Cavalli: Från utskottets sida kan naturligtvis intet vara att erinra mot att paragrafen afslås, då kammaren icke godkänt 14 §.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande af paragrafen samt vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

1—13 §§ och 32—35 §§.

Godkändes.

36 §.

Herr Cavalli: Jag hemställer, att, med hänsyn till den förändrade lydelse utskottet gifvit 36 § mom. i), detta moment måtte till utskottet återremitteras och paragrafen i öfrigt bifallas.

Herr statsrådet Annerstedt: Det förefaller mig, som om utskottet borde hafva fria händer, hvarför hela paragrafen synes böra till utskottet återremitteras, icke endast det moment, som utskottets ordförande påyrkat.

Herr Cavalli: Jag har naturligtvis ingenting emot, om kammaren vill återremittera hela paragrafen.

Efter härmed slutad öfverläggning visades förevarande paragraf åter till utskottet.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

37 §.

Herr statsrådet Annerstedt: Jag anhåller likaledes, att 37 § måtte till utskottet återremitteras.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, visades föreliggande paragraf åter till utskottet.

38—72 §§.

Godkändes.

73 §.

Herr statsrådet Annerstedt: Jag anhåller, att denna paragraf måtte till utskottet återremitteras. Häri förekommer nemligen bestämmelser, hvilka stå i sammanhang med sjelfdeklarationen, hvadan äfven denna paragraf bör till utskottet återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning visades förevarande paragraf åter till utskottet.

74 och 75 §§.

Visades åter till utskottet på särskilda, af herr statsrådet *Annerstedt* derom framställda yrkanden.

76—82 §§.

Godkändes.

83 §.

Herr Cavalli: I gällande bevillningsföreläggning förekommer ett stadgande om lösen för debetsedel. Detta har utslutits i förslaget, enär denna bestämmelse ansetts vara ett appendix till uppboresreglementet. Men i detta står, att den, som utfärdar debetsedel, eger uppbära ersättning, enligt hvad särskildt stadgas. Om nu de föreliggande bestämmelserna antagas, följer att bestämmelse saknas om debetsedelslösen. Men då det anses tillhöra Kongl. Maj:t att utfärda förordningen, har jag ansett mig böra framhålla anledningen, hvarför utskottet icke omförmält saken eller att den icke omförmälts i statsrådsprotokollet. Jag eger emellertid anledning antaga, att bestämmelse i ämnet kommer att särskildt utfärdas, i följd hvaraf den föreliggande paragrafen torde kunna bifallas oförändrad.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter den föreliggande paragrafen godkändes.

84—89 §§ och slutmeningen.

Godkändes.

Underrubrikerna.

Herr statsrådet Annerstedt: Jag anhåller, att underrubrikerna måtte återremitteras till bevillningsutskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning visades underrubrikerna åter till utskottet.

Rubriken.

Godkändes.

Utskottets förslag till instruktion för taxeringsmyndigheterna.

1 §.

Herr Cavalli: Jag hemställer, att, med hänsyn till det sammanhang, som denna paragraf i instruktionen har med 14 § i förordningen, 1 § i instruktionen måtte varda till bevillningsutskottet återremitterad.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, visades förevarande paragraf åter till utskottet.

2 §.

Herr Cavalli: Det torde vara lämpligt, att jemväl denna paragraf till utskottet återremitteras.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, visades nu föredragna paragraf åter till utskottet.

3 §.

Herr Cavalli: Jag förstår nog, att kammarens intresse vid denna förordning är efter det beslut, som fattats i hufvudfrågan, slut. Jag ber, detta oaktadt, om några ögonblicks uppmärksamhet, enär den fråga, jag ämnar vidröra, har eu viss betydelse och den är värd att beaktas.

§ 3 af instruktionen, som är fogad vid förslaget till förordningen, lyder: "Vid beräkningen af den behållna årliga inkomsten utaf bruk och fabrik samt annan dertill hänförlig inrättning, jemföres värdet af der under senast förflutna året tillverkade eller förädlade varor med

värdet af härvid använda råämnena, jemte öfriga med dessa varors tillverkning eller förädling förenade kostnader; börande taxeringsmännen om dessa värden och kostnader förskaffa sig tillförlitliga och fullständiga underrättelser.“ Man skulle ju kunna, då en sådan instruktion är fogad vid förordningen, antaga, att förordningen och instruktionen hänga samman, men slår man upp förordningen, så står det i § 10 mom. 2: Inkomst af arbete upptages med det belopp, hvartill inkomsten under nästföregående året uppgått. — Anledningen, hvarför instruktionen har en annan bestämmelse, är att hemta från äldre bevillningsförordningar. Detta är icke någon anmärkning mot den nya förordningen, utan träffar likaväl den nu gällande. Jag har velat uttala denna erinran, under förhoppning att en omarbetning af instruktionen snarligen måtte företagas. Det kan eljest blifva en missuppfattning hos den, som har att tillämpa bevillningsförordningen.

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter nu föreliggande paragraf godkändes.

4—18 §§.

Godkändes.

Underrubrikerna jemte rubriken å instruktionen.

Godkändes.

Formulären.

Herr statsrådet Annerstedt: Jag yrkar, att formulären måtte till utskottet återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning visades formulären åter till utskottet.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Herr Reuterswärd: Jag anhåller, att denna punkt måtte återremitteras till bevillningsutskottet.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, visades ifrågavarande del af betänkandet åter till utskottet.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Herr Hammarskjöld: Jag hemställer, om det går an att bifalla

*Författnings-
förslag ang.
allmänna
bevillningen.
(Forts.)*

något sådant som att de i denna punkt omnämnda motioner skulle anses besvarade genom hvad förut beslutits, då kammaren dels afslagit, dels återremitterat en del punkter, utan hemställer jag, att denna punkt måtte återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att derunder endast yrkats, att den nu föredragna punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i punkten hemställt samt vidare på densammas återförvisning; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 6 och 7 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 73, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förändrade bestämmelser angående förvaltningsbidrag till sjukkassar, dels ock inom Riksdagen väckta motioner i ämnet, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Sammanjemk-
ningsförslag i
fråga om lag
angående
köttbesigtning
och slagthus.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 6 och 7 innevarande månad bordlagda memorial n:o 60 med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande viss del af lagutskottets memorial n:o 53, i anledning af kamrarnes återremiss utaf lagutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af väckta motioner med förslag till förordning angående köttbesigtning- och slagttvång m. m.

Herr Leman: Sedan Första Kammaren beslutit, att städerna skulle erhålla ränta å det för anläggning af slagthus nedlagda kapitalet, synes det mig vara en besynnerlig sammanjemkning att sätta räntesatsen så låg, att städerna ovilkorligen måste lida förlust. Ännu har ingen svensk stad, mig veterligen, upplånat medel mot så låg ränta som 3 procent, och det är gifvet, att kostnaderna för slagthus komma att täckas af upplånta medel. Jag kan då icke inse, hvarför man icke bibehållit stadgandet, att den effektiva räntan, som å anläggningskapitalet utgått inom hvarje stad, skulle återgäldas. Jag såg senast, att stadsfullmäktige i Göteborg, der man har slagthusfrågan för öfrigt ordnad, uppskjutit sakens slutliga handläggning i afvaktan på Riksdagens beslut.

Jag har endast velat anteckna min mening till protokollet, men skall, då jag vet frågans vikt, icke göra något yrkande.

Herr Hasselrot: Det sätt att slita de olika meningarne kamrarna emellan, som herr Leman föreslagit, hade naturligtvis mest öfverensstämt med åsigterna i denna kammare, men någon verklig sammanjemkning hade, om det sättet följts, så vidt jag förstår, icke egt rum. Andra Kammaren vägrade att lemna någon ränta och här bestämdes, att städerna skulle få tillgodoräkna sig just den ränta, herr Leman ifrågasatt, nemligen den faktiska ränta, som kostnaderna dragit, olika för olika städer. Lagutskottet har nu utgått från den synpunkten, att ränta borde få beräknas efter den medelränta, som kunde antagas gälla under en längre tid. Och då städerna för närvarande få lån för omkring fyra procent, för så vidt de större städerna angår, och fem procent, hvad beträffar de mindre städerna, hvilka icke ha så god kredit, samt erfarenheten visar, att en del kommunala lån från äldre tider draga än högre ränta, ansåg utskottet, att en riktig medelväg vore att föreslå 3 procent ränta såsom grund för sammanjemkningen. Jag yrkar derfor bifall till lagutskottets förslag.

Sammanjemkningsförslag i fråga om lag angående köttbesigtning och slagthus.
(Forts.)

Herr von Friesjen: Jag vill endast anhålla att få till protokollet antecknad, att jag instämmer med herr Leman.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll utskottets i förevarande memorial gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 5 och 6 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 3 § 13:o tryckfrihetsförordningen biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 5 och 6 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående disposition af patent- och varumärkesafgifter samt vissa andra registreringsafgifter,

n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från förra regementschefsbostället Tegnaholm 1 $\frac{1}{2}$ mantal, i Tegnaby socken och Konga härad af Kronobergs län till utvidgning af skolhusplan,

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan kronan och Vesterviks stad, samt

n:o 72, i anledning af tre särskilda framställningar af Kongl. Maj:t om efterskänkande af kronans rätt till vissa danaarf,
biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 5 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 4 i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

*Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.*

Föredrogs å nya lagutskottets den 5 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 59, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande näringslagstiftning m. m.

Herr Hasselrot: Jag tillåter mig hemställa, att utskottet under punkterna 1) och 2) gjorda framställningar, hvilka ega sammanhang med hvarandra, måtte på en gång föredragas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Herr Ölander: Jag har icke kunnat godkänna utskottets utlåtande, i hvad deri afstyrkts bifall till herr Lithanders motion.

Det är visserligen en inkonsequens i vår lag, då den å ena sidan i kongl. förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar stadgar, att den, som "till sitt yrke gjort att i gross eller i minut drifva handel såsom näring skall vara pligtig föra ordentliga handelsböcker", och då i strafflagen stadgas ansvar för underlåtenhet derutinnan, men icke desto mindre å andra sidan i 1864 års förordning angående utvidgad näringsfrihet såsom vilkor för att drifva handel icke fordras annat än att vara välfrejdad samt råda öfver sig och sitt gods. Någon skyldighet att styrka sig hafva kunskap i den bokföring, som 1855 års förordning föreskrifver, är deremot icke stadgad. Följden har blifvit den, att handelsbutiker öppnats i nästan hvarje by på landet och att handeln der drifves af s. k. landthandlare, som sakna allt begrepp om de enklaste grunder för ett dylikt yrke. Åtminstone i den ort, jag tillhör, händer det allt jemt, att bondpojkar och torparpojkar, till och med drängar, som knappt kunna läsa, än mindre skriva, öfvergifva plogen eller hvad arbete de eljest hafva för händer för att kasta sig in på handelsbanan i den bedrägliga föreställningen, att der icke behöfves annat än att kunna köpa och sälja för att blifva rik. Något förlagskapital hafva de naturligtvis icke och det finnes exempel på, att de icke ens ega medel att lösa det erforderliga myndighetsbeviset af vederbörande myndighet. Frågar man då, huru de under sådana förhållanden kunna tänka sig att skaffa sig erforderligt varulager, får man det svaret, att "få vi blott handelsrättighet, nog få vi så mycket varor vi behöfva på kredit". Deras handelsbana är också lika kort som bedräglig. De på kredit bekomna varorna utsäljas i handelsboden, derför inhöstas ock penningarna, som användas till handlandens eget lifsuppehälle och möjligen också till ett öfverdådigt lefnadssätt. Men när betalningen för varorna skall erläggas, finnas

dertill inga tillgångar och konkurs inträffar. Är det då en bondson med förmögna föräldrar, så kan han få ackord mot föräldrarnas borgen, och affären fortsättes på samma sätt, till dess det åter blir konkurs, och sedan han således ruinerat icke blott sig sjelf, om han egt något att förlora, utan äfven sina föräldrar och andra nära släktingar, står han der med två tomma händer, hänvisad att återgå till det arbete, han aldrig bort lemna, men hvilket nu, sedan han innanför disken blifvit ovan vid arbete, blir så mycket svårare att återtaga. Orsaken, hvarför föräldrar och släktingar känna sig förbundna att för honom ingå borgen och således någon tid förlänga eländet är just den omständigheten, att landthandlaren icke har fört och icke kunnat föra ordentliga handelsböcker. Af den erfarenhet, jag vunnit, kan jag intyga, att det vanligen går till så, att landthandlaren så länge affären bedrifves, icke alls för någon bok, men att, då han gör konkurs, böckerna af någon legd bokförare uppgöras på en gång för hela handelstiden. Man kan tänka sig, hvilken tillförlitlighet de skola ega och hvilket sant uttryck de skola vara för affärsställningen. Om nu en landthandlare, innan han beträder denna för honom okända bana, tvingas att genom inhemtande af kunskap i bokföring, sätta sig något in i åtminstone de enklaste grunderna för handelsn bedrifvande, vore dermed icke obetydligt vunnet. Först och främst skulle då icke hvilken dräng som helst kunna kasta sig in på ett yrke, för hvilket han saknar alla förutsättningar, ty han eger i de flesta fall icke några tillgångar att skaffa sig den erforderliga kunskapen. Har han åter tillgångar eller eger han en sådan lust för handelsyrket, att han genom energi och kraft mägtar skaffa sig den kunskap, som erfordras, så har man deri en garanti för, att han verkligen har håg och fallenhet för yrket och till följd af den inhemtade kunskapen äfven förmåga att bedrifva detsamma på ett affärsmässigt och ändamålsenligt sätt. Vidare kan han genom sin kunskap i bokföring bättre öfverse sin ställning och se, om affären bär sig eller icke, och i senare fallet i tid upphöra med densamma, innan han åstadkommit några betydligare förluster. Man kan icke heller säga, att det stadgande, som här ifrågasatts, skulle innebära ett ingrepp i näringsfriheten. Ingreppet är redan gjordt genom 1855 års förordning, der det stadgas, att handlande skola vara skyldiga att föra böcker. Man har visserligen såsom en garanti för uppfyllandet af denna skyldighet anfört, att, om böcker icke blifvit förda och konkurs inträffar, den försumlige är underkastad ansvar derför, men dertillinnan kan han hafva förorsakat andra betydliga förluster och ruin, och detta lär icke kunna godtgöras genom det straff, han måste undergå för att han icke stält sig 1855 års förordning till efterrättelse. Vid 1896 års riksdag antog denna kammare ett förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t af hufvudsakligen samma innehåll som nu föreslagits, och som jag antager, att kammaren sedan dess icke ändrat mening, yrkar jag bifall till min reservation.

*Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Fort.)*

Herr Sandberg: Då det är för mig väl bekant, huru förderfligt denna svärm af landthandlande, desse "kommerseråd i fria luften", som växa upp såsom svampar, inverka på vårt folk både i ekonomiskt och i moraliskt hänseende, kan jag icke annat än vara med om att

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

söka stäfja deras verksamhet. Jag är öfvertygad, att, när den fria näringslagstiftningen af år 1864 inverkat så skadligt i afseende å handeln, den äfven verkat skadligt på andra yrken, men då jag icke har kännedom eller erfarenhet derom, har jag endast velat uttala min mening om landthandels förderfliga inverkan.

Herr Pettersson, Carl: Det synes af min vid utskottsbetänkandet fogade reservation, att jag icke kunnat biträda det slut, hvartill utskottet kommit. Äfven om denna reservation icke skulle vinna understöd eller framgång inom Riksdagen, har jag dock velat begagna detta tillfälle för att protestera mot den kräfte, som angripit hela vårt samhällslif och hvarom såväl herr Lithanders som herr Olssons motioner bära mycket kraftiga vittnesbörd.

Såsom man läser å sid. 5 i betänkandet, yttrar den förstnämnde motionären:

För tillåtelse att få drifva handel i Sverige fordras på grund af näringsförordningen numera hvarken att kunna läsa eller skriva. Äu mindre fordras det af en handelsidkare, att han skall kunna föra räkenskapsböcker öfver sin rörelse eller ega kunskap om de lagar, hvilkas öfverträdelse kan medföra straff af urbota beskaffenhet. Det har till och med på fullt allvar blifvit föreslaget, att bestämmelsen om *god frejd* för att idka handel skulle bortfalla. Näringsförordningen föreskrifver inga garantier mot etablerande af svindlaffärer. Den mest utblottade person kan börja handel och bedrifva den som hasardspel. Han behöfver icke visa sig ega ekonomiska underlag.

Hvar som helst, nästan *hur* som helst och af *hvem* som helst kan handel alltså bedrifvas i Sverige. Man kan lätt förstå, huru det slutligen kan komma att se ut på ett område, der så fullständig regellöshet råder.

Näväl, mine herrar, huru hafva vi kunnat komma så långt på det sluttande planet? Otvifvelaktigt derigenom att alla band och inskränkningar blifvit borttagna och allt blifvit öfverlemnadt åt den individuella frihetens behag. Detta område är visserligen icke det enda i vårt samhällslif, der en obegränsad frihet fått anställa sina härjningar. Jag förbigår det kyrkliga gebitet, ty litet hvar känner dess sönderslitna tillstånd. Men jag vill erinra om, huruledes, enligt regeln *e pueris incipiendum*, för cirka 50 år sedan infördes den s. k. fria flyttningen i alla klasser af våra allmänna läroverk — en anordning, som blef mycket förderflig för alla medelmåttigt begåfvade lärjungar. Jag beder vidare få erinra om proklamerandet af frihandels välsignelser, och huru en hvar, som tviffade derpå, ansågs för en komplett idiot.

Men så småningom öppnades ögonen: i skolorna blefvo klasserna åter igen fasta och den fria flyttningen inställdes; tullpolitiken ändrades efter hårda strider, sedan vårt folk fått så mycket af det förra beprisade systemets välsignelser, att det höll på att förblöda. Med den näringslagstiftning, som nu råder, hotar väl icke faran af förblödning, men en ofärd, som måste anses vida värre. De förhållanden, hvilka motionärerna framhålla, skola i längden demoralisera vårt folk, om ej ändring vidtages i tid.

En lätting, en vagabond, som har olust för ordentligt arbete, tycker sig lättare förtjena sin utkomst, om han slår sig på handel. Utan kunskaper i den vägen, utan erfarenhet, utan det ringaste förlagskapital skaffar han sig varor; sedan letver han på vigilans, slår sig på skoj och vinglerier, utfärdar vaxlar, stundom af sådan art att han råkar i kollision med lagen. Men det är icke blott denne ovederhäftige handelsman, som sålunda råkar i frestelse. Deri indrager han andra genom de lockande föremål, han utlägger i sina butikfönster, genom de billiga pris, han utlofvar, genom den långa kredit, han erbjuder. Vårt folk är nu mycket svagt för de två sistnämnda omständigheterna och begagnar i synnerhet krediten till yttersta utsträckning. Etableras nu flera handelsbodas, uppkomma desto flera gynnsamma tillfällen att begagna krediten. Kunderna glömma i sin glada ifver, att skulden ökas på samma gång. Men när räkningarna komma, sakna de förmåga att betala dem; ja, mången har icke en gång viljan dertill. Men hvad innebär detta, annat än att han icke vidare erkänner sin moraliska förbindelse? Han har blifvit demoraliserad genom lockelser, bländverk och det öfver all tillbörlig gräns utsträckta kreditsystemet.

Nu har herr Ölander afgifvit en särskild reservation mot detta utskottsbetänkande och han har nyss, helt naturligt, uttryckt den önskan, att kammaren måtte bifalla denna reservation. Han har haft desto större anledning till en sådan förhoppning, som kammaren föregående år bifallit en liknande framställning. Som herrarne finna, har jag gått längre. Jag tror icke, att någon bättring åstadkommes genom bifall till herr Ölanders reservation. Detta skulle icke blifva annat än ett palliativ. Det onda måste uppräckas med roten; men *huru* detta skall ske, kan jag icke säga. Jag känner endast och herrarne känna äfven de svåra och bittra frukterna af landthandeln, drifven till sin spets. Jag har därför icke vågat föreslå läkemedlet för sjukdomen, utan öfverlemnad sakens utredning åt visare män, än jag är, yrkande att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade låta utreda, om och i hvad mån en sund utveckling af affärlifvet i vårt land kräfver ändring i näringsförordningen af 1864 och i öfriga nu gällande lagar, som beröra handel och industri, samt att, om så är, snarast möjligt låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar.

Till denna hemställan får jag vördsamt yrka bifall.

Herr Lithander: Heit naturligt kan jag icke betrakta den behandling, som lagutskottet egnat denna fråga, annat än såsom i högsta grad otillfredsställande. Jag hade hoppats, att utskottet, som haft rätt god tid på sig och till hvars förfogande dessutom stälts ett ganska rikligt material för frågans bedömande, skulle hafva bemödat sig om att åstadkomma en i någon mån värdefull utredning deraf. Så har emellertid icke skett. Jag tror icke, att jag gör lagutskottet någon orättvisa, om jag säger, att det ganska ytligt behandlat frågan. Utskottet har inskränkt sig till några advokatoriska invändningar mot motionen och derpå sedan grundat en hemställan om afslag. Detta förhållande skall likväl icke föranleda mig att uttala något otillbörligt klander

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

öfver utskottets åtgöranden, men jag måste djupt beklaga, att utskottet icke behjertat vare sig frågans ofantligt stora vigt eller det rättvisa i mina klagomål. Dessa klagomål äro dock grundade på den uppfattning och erfarenhet, som förefinnes, såsom jag bestämdt kan säga, inom hela Sveriges minuthandelscorps.

Jag kan emellertid icke säga, att jag blifvit så synnerligen öfverraskad öfver, att icke i utskottet behjertats de angelägenheter, som beröra minuthandeln och handtverkeriernas intressen. Detta är en helt naturlig följd af att just dessa båda klasser, minuthandeln och handtverkerierna, icke äro representerade inom Riksdagen genom män ur deras egen krets. Så länge detta beklagliga förhållande fortfar, skola helt visst deras angelägenheter alltid komma att stå i skuggan.

Innan jag går att närmare yttra mig i frågan, ber jag att få till kammaren ställa den vördsamma anhållan, att min motion icke måtte uppfattas så orätt, som att den skulle gå ut på att bereda vissa handelsidkare förmåner framför andra, att befria några från en lojal och hederlig konkurrens, eller att söka undanröjda det mödosamma i handelsyrket. Jag skulle vara den förste att motsätta mig och ogilla så orättmätiga anspråk, i fall de framställes. Nej, med min motion har jag haft för ändamål att påvisa vissa faktiska och beklagliga förhållanden, som äro hinderliga för vårt affärsliifs sunda utveckling.

I detta afseende vill jag i främsta rummet framhålla, hurusom vår nuvarande näringsförordning, som daterar sig från den tidpunkt, då entusiasmen var så stor för allt, som började med stafvelsen "fri", kan sägas inbjuda hvar och en, som är oduglig på andra banor, att inträda på handelsbanan. Det är så lätt, ty der fordras ingen teoretisk underbyggnad, ingen praktisk utbildning i yrket. Der fordras inga kvalifikationer af något slag. Der möter intet hinder för i alla afseenden ovederhäftiga personer att inträda. De få börja handel och bedriva den så, att deras verksamhet länder till uppenbar skada för de lojala och redbara minuthandlarna, oaktadt följderna här af måste helt naturligt blifvit, att redbar handelsverksamhet småningom undergräfvades.

Jag vill vidare framhålla, att den ambulatoriska handeln, som i regeln undgår all beskattning, antagit sådana dimensioner både i stad och på landet, att den är en verklig kräfta för de bofaste skattdragande köpmännens handel, och jag vill vidare erinra, att den illojala konkurrensen fått sådant fritt spelrum i vårt land, hvarest icke några straffbestämmelser finnas i lag gifna mot slik verksamhet, att den försett de redbara köpmännen i en rent af outhärdlig ställning. Likaledes hör det till de beklagliga omständigheterna, att konkursutredningar och konkursrealisationer med stöd af nu gällande lagstiftning bedrifvas så, att den köpman, som eljes har för afsigt att göra hvar man rätt, icke kan bestå, i fall många konkurser inträffa på den plats, der han bedriver sin handel. Vidare vågar jag påstå, att utsökningslagen är decideradt gynsam för tredskande gäldenärer, i det de i denna lag hafva ett stöd, då det för dem gäller att i årtal undandraga sig betalningen af eljest klar och förfallen gäld, och detta är ett förhål-

lande, som torde vara liktydigt med rättslöshet gent emot krångliga och bedrägliga gäldenärer.

Det är dessa förhållanden, jag velat i motionen framhålla, och det är med hänsyn till dessa förhållanden, jag vågat anhålla, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t begära en officiel undersökning. Märk väl, mine herrar, endast en undersökning. Jag har begärt denna undersökning i den lifliga öfvertygelse, att om Riksdagen och regeringen komme till klar insigt om, att en stor och betydande näring i landet är på väg att förvandlas från ett lofligt och redbart näringsfång till något, som kan blifva raka motsatsen, och detta på grund af fel i lagar och författningar, att om regering och Riksdag en gång finge en fullständig inblick på den dagliga konsumtionshandelns område, finge se, huru denna näring urartat, hur sjelfsväld och ringaktning för lagbunden ordning der florerar, att statsmagterna då skulle känna sig uppfordrade att gemensamt söka åstadkomma en bättre lagstiftning, i stånd att rädda denna näring från vidare förfall.

Lagutskottet synes hafva ansett en sådan utredning vara för vidtgående. Derpå skulle jag kunna svara, att den kostnad och det arbete, som behöfver offras på en sådan undersökning, väger fjäderlätt i jämförelse med den stora vikt, som hvilat derpå, att handelsnäringen i vårt land må kunna bedrivas så, att dess utöfvare icke bliwa bragta till valet mellan armod och bedrägeri och den konsumerande allmänheten endast har det perspektivet att slutligen råka i händerna på den sämsta möjliga köpmanskår, liksom att minuthandeln icke måtte neddragas till den grad, att den slutligen icke förmår bära skatterna till stat och kommun. Jag kan blott beklaga, att lagutskottet icke funnit ändamålet med min motion vara tillräckligt behjertansvärdt. För utskottet synes formen betyda mycket, men saken föga, och i detta fall har saken för lagutskottet icke betydtt mera, än att det funnit lämpligt att afspisa densamma med en — låt mig säga — lättvindig motivering.

Vill man närmare undersöka, huru den bofaste, redbare köpmannens ställning gestaltat sig under den nuvarande näringsförfattningens egid, skall man finna, att den ingalunda är afundsvärd. Jag talar här naturligtvis om sådana minuthandlare, som känna sina pligter gent emot staten och det samhälle, der de bo och verka, mot den konsumerande allmänheten, mot sina kreditorer, mot det yrke, de utöfva, och mot sig sjelfva och sin familj. Det kan må hända under alla förhållanden vara svårt att väl uppfylla alla dessa pligter, men den, som vederbörligen sträfvar derefter, bör åtminstone med rätta kunna vänta, att icke lagar och författningar för honom lägga hinder i vägen. Den bofaste köpmannen är underkastad utgifter för lokal och biträden, för skatter, för handelsomkostnader af alla slag, tillsammans innefattande en stor risk. Han skall vidare hålla ett varulager tillhanda. Han ordnar sig i allt för en regelbunden afsättning, men denna kan rubbas på ett lika oberäkneligt som oberättigadt sätt. Den illojala konkurrensen utfinner de mest tvifvelaktiga utvägar för att locka från honom hans kunder. Den ambulatoriska handeln, som alltid är oberoende af utgifter för lokal och andra handelsomkostnader, kringgränner honom på alla håll, omkringförande varor på gator, torg, vägar och i hemmen.

*Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)*

Om ändringar
i gällande
rikslags-
stiftning.
(Forts.)

Värst af allt torde dock för honom vara realisationerna af konkursvarulager. Om sådana, fingerade — såsom ofta är fallet — eller verkliga, inträffa på den plats, der köpmannen drifver sin verksamhet, då få hans varor ligga osålda.

Mot sådana förhållanden hjälper icke redbart arbete, icke sparsamhet, icke goda anordningar. Ingenting annat hjälper än goda lagar, som reglera och skydda handelsverksamheten, liksom all annan verksamhet såmedelst är reglerad och skyddad.

Med kammarens tillåtelse skall jag redogöra för några af de många skrivelser, som i frågan aflåtits från köpmanscorpserna i landsorten. Jag vet, att många andra riksdagsmän hafva mottagit dylika, alla innehållande klagomål öfver sådana förhållanden som jag nyss omnämnde, och dessa allmänna klagomål torde väl ändå hafva något att betyda. Sveriges handelsidkare uppgå i närvarande ögonblick till ett antal af 23,000 personer, och följaktligen lär man svårligen kunna bagatellisera hvad deras organ, handels- och köpmansföreningarne, anföra.

Jag börjar med att redogöra för Stockholms manufakturhandlareförenings yttrande. Denna förening har genom en komite låtit utreda förhållandena rörande den illojala konkurrensen samt gjort sig noga förtrogen med dithörande förhållanden.

Föreningen yrkar på, att här likasom i Tyskland måtte införas straffbestämmelser mot illojal konkurrens, "att lagbestämmelser måtte i de syften, som blifvit närmare angifna, uti vederbörlig ordning åvägbringas rörande *svindelaktig reklam, skadande af annans kredit samt tillvägagåendet vid realisation af konkursvarulager*".

Det måste förvåna hvar och en, att hvad man i Tyskland anser vara så skadligt, att särskilda lagar stiftats deremot, har vår svenska Riksdags lagutskott ansett hafva så ringa betydelse, att det lemnats alldeles utan afseende. Detta betänkande, som varit stäldt till lagutskottets förfogande, innehåller många värdefulla upplysningar. Det torde kanske vara af intresse för kammarens ledamöter att få del af ett färskt exempel på illojal konkurrens. Berättelsen derom är hemtad ur en göteborgstidning och torde icke vara för långt af relatera.

"Högsta domstolen har i dagarne afkunnat utslag i ett långvarigt och egendomligt mål, som rört sig mellan handlanden W. Hoeck, såsom innehafvare af firman "Jerndalens kaffetillsättningsfabrik W. Hoeck", samt "Jerndalens kaffetillsättningsfabriksaktiebolag".

Twisten rörde sig derom, dels huruvida detta aktiebolag kunde vara lagligen berättigadt att få sin firma införd i firmaregistret för Göteborg, ehuru deri förut intagits handlanden Hoecks nämnda firma, samt dels huruvida bolaget vore befogadt att begagna de af detsamma använda varumärken, hvilka, enligt Hoecks förmenande, lätt kunde förväxlas med varumärken, som af honom behörigen inregisterats och för öfrigt vore nästan alldeles lika med ett varumärke, som herr Rudolf Berns, från hvilken aktiebolaget öfvertagit affären, gent emot herr Hoeck på heder och tro utfäst sig att icke vidare använda, utan makulera.

Såväl rådhusrätten i Göteborg som Göta hofrätt ogillade Hoecks talan, enär de funno, att aktiebolagets firma tydligen skilde sig från

handlanden Hoecks samt att ifrågavarande varumärken icke kunde lätt förväxlas. Rättegångskostnaderna blefvo dock på grund af sakens beskaffenhet qvittade.

Högsta domstolen, som funnit, att namnen ej skilja sig med erforderlig tydlighet, har i allo bifallit Hoecks talan, upphäft registrering af det åtalade bolagets firma samt dömt dess styrelseledamöter, Carl Otto Berns och Viktor David Berns, att hvar för sig böta 200 kronor till kronan samt ålagt aktiebolaget att låta genast utplåna berörda märke å dess varor; slutligen hafva de förpligtats att godtgöra Hoeck dennes kostnader i målet vid rådhusrätten med 250 kronor.

Målet har, säger G. H. T., hvilat i ej mindre än två år i högsta domstolen. Göta hofrätts utslag meddelades nemligen den 19 april 1895. Rättegången i sin helhet har varat i tre och ett halft år. Under denna långa tid har alltså bolaget kunnat använda den olagliga firman och det olagliga märket, till skada för den laglige innehafvaren af desamma. Ett bättre bevis för behöfvat af ett skyndsammare rättegångssätt, särskildt i handelsaker, torde, säger tidningen, icke kunna erhållas.

Och jag föreställer mig, att kammaren häruti kan instämma. Då rättskipningen är sådan, att en handlande kan taga en annans firma och varumärke samt sätta det öfver sin dörr, till skada för den, från hvilken han tillegnat sig detsamma och till nytta för sig sjelf, och då myndigheterna först tre och ett halft år derefter äro färdiga med sin dom, tillåter jag mig säga, att sådant är parodi på rättskipning.

Stockholms specerihandlareförening instämmer i min motion och påpekar ännu flera missförhållanden än de, hvilka jag der framhållit.

Centralstyrelsen för Stockholms handtverks- och industriförening vitsordar för sin del behöfligheten af ändring i näringsförordningen och har derjemte förevisat skrivelser i samma syfte från de flesta handtverksföreningar i riket.

296 minuthandelsfirmor i Göteborg vitsorda befintligheten af de i motionen framhållna missförhållandena och yrka på utredning af frågan, tilläggande:

“Vi göra det förtroendefullt i den vissa förhoppning, att Riksdagen icke skall vägra en undersökning om, i hvad mån den författning och de lagar, som röra en stor näring, behöfva att reformeras, och i hvilken grad den ambulatoriska handeln och illojala konkurrensen hotar att underminera den ordnade handelsverksamheten.”

Göteborgs handels- och industriförening, yttrar sitt ogillande af vår nu gällande näringsförordning samt öfver de missbruk, hvartill densamma leder.

Angermanlands handelsförening har insändt en petition, under-tecknad af 576 handelsidkare, och af följande lydelse:

“Sedan längre tid tillbaka har handelsverksamheten i vårt land kommit på sådana afvägar och i sådana abnormala förhållanden, att den nu mera i allmänhet uppställer för handelsidkaren svårigheter, som år efter år blifva allt större att bekämpa.

Detta sorgliga förhållande har nödvändigtvis framkallat tankar på och undersökning af de orsaker, som kunna föranleda de svårigheter,

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

hvaraf denna näring nu lider, och de utvägar, som möjligen finnas till olägenheternas afhjelpande. Förordningen af den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet torde väsentligen vara stor orsak till dessa oegentligheter, ty denna förordning ger alldeles för stor frihet, hvilket har gjort, att handel och näringar nu kommit på afvägar, och att yrkesidkarnes anseende på ett betänkligt sätt sjunkit.

Såsom exempel på huru denna frihet missbrukas, vilja vi endast påpeka, att en massa personer, utan den ringaste kompetens och utan tillgångar, ofta endast för att undvika ett i deras ögon besvärligare kroppsarbete, anmäla sig till drifvande af handel, erhålla varor på kredit, sälja dem till underpris, endast för att lefva för dagen, göra så konkurs och bedraga sina fordringsegare, få ofta ackord och börja samma lek om igen med samma resultat. Om olyckan drabbade endast gäldenären sjelf och den, som lättsinnigt lemnat honom kredit eller iklädt sig borgensförbindelser, vore derom intet att säga, men så är ty värr ej förhållandet; den värdslöse skadar och ruinerar öfriga redbara köpmän på platsen, hvilka, då de ej kunna eller vilja sälja till förlustbringande priser eller leverera dåliga varor, se sina kunder försvinna, sin rörelse hämmad och sig sjelfva bragta till undergång.

Bland medel att råda bot för detta onda torde det förut ifrågasatta stadgandet af skyldighet för den, som vill erhålla rätt till idkande af handel, *att styrka sig ega erforderlig kunskap i bokföring samt några års praktik i handel* vara ett i förbemälda afseende synnerligen kraftigt verkande; och då ett sådant stadgande å andra sidan svårligen kan vålla någon skada, så borde det utan betänklighet kunna anlitas. Detta stadgande har derjemte af Sveriges allmänna handelsförening vid flera tillfällen lifligt förordats, och då den omständigheten enligt gällande lag förefinnes, att det åligger köpman att föra ordentliga handelsböcker och underlåtenhet härutinnan är belagd med ganska strängt straff, jemväl synes tala för lämpligheten af att sökande af handelsrättighet, innan han erhåller denna, göres uppmärksam på detta lagbud.

Jönköpings handelscorps, representerad af 48 firmor, har anfört följande:

“Vi tilltro oss naturligtvis ej att uttala, i hvilka delar och till hvilket omfång ändring af nu bestående förhållanden må ega rum, men vi kunna med allt fog vitsorda:

att utsökning af fordringar, i synnerhet å landet, är för långsam och att häraf icke sällan uppkomma betydliga förluster;

att beklagligen allt för många börja handel utan att härför ega nödiga kunskaper och erfarenhet;

att just denna omständighet är orsak till många konkurser;

att det vid inträffad konkurs visat sig, det gäldenärens bokföring varit till följd af bristande kunskaper högst otillfredsställande; och

att det sätt, hvarpå konkursrealisationer nu tillgå, vållar den sträfamme och redbare köpmannen mången betydlig förlust derigenom, att konkursboets egendom under längre tid i detalj afyttras till underpris.

Borås köpmans- och industridkarecorps, öfver 50 firmor, instämmer

i motionen och påyrkar: "välbehöfliga förändringar i kongl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, samt dessutom en revision i rättegångsbalken jemte utsöknings- och konkurslagarne."

*Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)*

Från 30 firmor i Fritzla handels- och fabriksdistrikt göres samma yrkande, och Halmstads handelscorps, bestående af 70 firmor, uttalar sig på ungefär samma sätt. Likaså Södertelje handelscorps.

Varbergs köpmanscorps har äfven uttalat sig, och jag skall bedja för kammaren få anföra slutorden:

"Slutligen råder bland personalen vid landets jernvägar ett lika allmänt som häpnadsväckande oskick, i ty att icke en enda affärsbranch är skonad från *jernvägsfolks jobberier*, och härtill låna sig ej mindre tjenstemän än äfven betjente. På en station träffar man t. ex. en såsom ordinarie anställd, den der i kompani med en icke jernvägstjensteman idkar grosshandel, på en andra en idkare af fabriksrörelse, på en tredje en idkare af platsagentur, på en fjerde en, som gör i spanmål och gödningsämnen, på en femte en idkare af hökeri och diversehandel, på en sjetta station en, som idkar vedhandel, o. s. v., alla på ordinarie stat i jernvägstjenst anstälde, hvarförutan bland den resande personalen geschäftsmakeriet är starkt utveckladt, särskildt hvad affärer med fisk och annan s. k. uppköpshandel angår, och förnämligast vid kuststäderna.

I många fall bedrifves sådan handel i smyg, så att affärens rätte innehafvare icke synes, men väl hans hustru eller någon annan, som deråt lånat sitt namn, under det i andra fall affären bedrifves fräckt och öppet af tjenstemannen eller betjenten sjelf, som om allt vore i sin goda ordning.

Alla äro de i tillfälle att af jernvägens böcker och godslistor inhemta, hvad och af hvilka de egentliga handlandena köpa sina varor, och till hvilka de sälja, äfvensom huru ofta och i hvilken myckenhet detta sker, och bedöma af de senare omständigheterna afnämarens soliditet.

Alla erhålla de fribiljetter å Skandinavien, ja, hela Europas samtliga jernvägar och begagna helt naturligt dessa i och för sina affärsresor.

Alla åtnjuta de ock permission eller semester, hvilken mot anskaffande af billig vikarie kau förlängas.

Dessa fördelar sammanlagda komma dem väl till pass vid utöfvandet af handelsaffärerna och tagas jemväl flitigt i anspråk, och kunna de, särskildt genom lättheten att sätta sig i personlig förbindelse med säljare och köpare, vid köp trycka och vid försäljning stegra priset i vida högre grad än den egentlige köpmannen, som af nödig omtanke om sin affär är oftast bunden vid hemorten och för öfrigt jemväl måste taga hänsyn till resekostnaderna.

Dessa den handelsidkande jernvägspersonalens fördelar på köpmännens-trafikanternas bekostnad äro i och för sig oegentliga, då den samme bör i och för sin anställning anses åtnjuta en tillräcklig aflöning, och blifva oegentligheterna dubbelt större, då man lägger vederbörlig

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts)

vigt vid jernvägarnes uppgift och ändamål, som ju är att underlätta affärsverksamheten och gagna trafikanterna.

Huru detta ändamål motsvaras, när jernvägspersonalen inlåter sig i en mördande konkurrens med just dem, som skola betjenas, och från hvars affärshemligheter beträffande köpare och säljare ett utstängande icke kan ske, så framt jernvägarne för godstransporterna skola användas, ligger i så öppen dag, att det rådande tillståndet måste för otillständigt och ohållbart anses, synnerligast då ingreppet i affärerna nått den vidd och omfattning, som nu är fallet, och som kan hota mången köpman med undergång." Under denna skrifvelse, som ju är ganska märklig, har jag sett namn, som böra innebära en fullständig garanti för att densamma är med förhållandena öfverensstämmande.

Söderhamns köpmansförening yttrar sig i samma syfte och påpekar särskildt 4 punkter, nemligen:

1:sta. Om kompetensvilkor: Önskvärdheten af att de personer, som söka handelsrättigheter, skola hvar och en inom sitt fack prestera erforderliga kunskaper inom detsamma.

2:dra. Om gårdsfarihandeln: Hvarvid särskildt påpekas de stora olägenheter, denna handel åstadkommer inom Gefleborgs län, der troligen flera sådana rättigheter af länsstyrelsen beviljas än i de flesta andra län; och framhölls af alla utan undantag, att denna handel ej vidare måtte få existera, då, genom den mängd bofasta handlande inom så godt som hvarje by, allmänheten — dem förutan — rikligen tillgodoses med allehanda varor.

3:dje. Om annonsering: Särskildt påpekas äfven de oegentligheter, som uppstå genom de i tidningarna dagligen synliga bedrägliga annonserna, och ansåg föreningen, att en lagstiftning i likhet med den i Tyskland nu rådande vore önskvärd för att stäfja ifrågavarande ofog.

4:de. Om konkurs och konkursrealisation: Uttalade föreningen såsom sin uppfattning, att vid en konkurs allenast sådana personer, som besitta nödig fackkunskap, böra användas såsom utredningsmän och ej, såsom under närvarande förhållanden är brukligt, då dylika uppdrag i de flesta fall lemnas till herrar jurister.

Linköpings handelsförening, som utförligt yttrat sig öfver ämnet, gör vår näringsförordning och handelslagstiftning ansvarig för att svindel i affärer och i öfrigt osund handel i stor utsträckning bedrifves.

Upsala handelsförening har afgifvit ett så beaktansvärdt yttrande, att jag icke kan underlåta att gifva kammaren del deraf. Det heter deruti:

Äfven Upsala stad känner lifligt de olägenheter, som nuvarande förhållanden framkallat. Äfven vi hafva en dyrköpt erfarenhet af den ruinerande konkurrensen, som måste blifva en följd deraf, att inga kompetensvilkor fordras för handelns idkande, hvilket medfört, att fullständigt ovederhäftiga personer öppna handelsaffärer, skaffa sig på kredit ett lager, som de försälja till underpris, för att derefter göra konkurs. Den ärlige affärsmannen kan icke annat än lida förluster genom sådana företag, ty vanligtvis lockas en stor del af den

köpande allmänheten till sådana svindlare genom de låga prisen, hvilka de kunna hålla, enär de aldrig ämna betala de varor, som de vid affärens öppnande fått på kredit mottaga. Ett än svårare intrång lida åtminstone vår stads kramhandlare genom de s. k. "konkursrealisationer", som regelbundet återkomma under flera månader hvarje år och vanligen arrangeras af vissa affärsmän i Stockholm. Dessa inköpa på auktioner och vid konkursförsäljningar en mängd mer eller mindre underhålliga varor, hvilka de sedan försälja med tillhjälp af puffande annonser, hvori allmänheten inbillas, att den får varorna för "halfva inköpspriset" eller dylikt, medan den i sjelfva verket ofta får betala mer än i de vanliga bodarne. Men sådan lockelse ega dessa falska reklamer, att en mängd köpare vända sig till dessa s. k. konkursrealisationer, hvilka derför — säkerligen med god vinst för arrangören — återupprepas år efter år. Det är naturligtvis alldeles öfverflödigt att särskildt påpeka, huru förlamande, dylikt affärsskoj måste verka för stadens egna handlande, hvilka, trots all omtanke och allt arbete och ehuru de veta, att de sälja bättre varor för bättre pris, dock se köparne gå sig förbi. Äfven öfriga arter af illojal konkurrens, som omnämnas i herr Lithanders motion, äro icke okända i Upsala. Äfven här uppträda kringvandrande försäljare, som påtruga allmänheten sina dåliga varor; äfven landsbygden kring vår stad är öfversållad af landthandlande, af hvilka en stor mängd sakna alla förutsättningar för yrkets ordentliga bedrivande och derför förr eller senare sluta med konkurs, sedan de skadat både de verkliga köpmännen och allmänheten, som de ofta locka att på kredit taga mera varor, än den behöfver, och hvilken sålunda genom dessa landthandlande får sina egna affärer mer eller mindre förstörda.

Många andra olyckliga följder af det nu rådande systemet skulle kunna anföras, men dels äro de berörda i herr Lithanders motion, dels äro de så allmänt kända, att deras uppräknande är onödigt. En förändring är här af största nöd, såvida landets köpmanncorps skall kunna bestå, såvida ärlighet och redbarhet i handel icke skall förqvävas af allt det affärsskoj, som nu florerar och som synes för hvarje år tilltaga och framträda i nya former. Det är icke någon ny fordran, som herr Lithanders motion innebär, utan denna fråga har länge stått på dagordningen inom köpmanncorpsen, hvilket bäst visar, att behöfvet af en reform varit länge känt. Då nu herr Lithanders motion endast afser en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om förslag till nödiga förbättringar i den gällande lagstiftningen, torde ingen, som känner missförhållandena — och detta gör säkert hvar och en, som något aktgifvit på vårt ekonomiska lif — hafva något att invända häremot. Men för Sveriges köpmanncorps, hvars intressen det i första hand gäller, är det eu bjudande pligt att stödja och befordra detta förslag.

Det kan nu vara nog med citat, och jag skall blott skyldigast nämna namnen på de platser, från hvilka dylika skrivelser ytterligare ingått till mig. — I alla klagas öfver den skadliga inverkan, som den nuvarande näringsförfattningen utöfvar på handeln, och öfver bristerna i vår handelslagstiftning. — Från alla håll begär man lagbundnen ordning på handelsområdet.

*Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)*

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

Skrifvelserna äro från: Kalmar köpmansklubb, 17 handlande i Råda, Vermland, 14 handlande i Munkfors, Vermland, Skara köpmansförening, Lunds köpmansförening, Umeå stads handelsförening, Oscarshamns köpmansförening, Östersunds handels- och industriidkareförening samt från enskilda handels- och industridkare i Stockholm, Helsingborg, Malmö, Norberg, Dångebo, Torup, Kärrgrufvan och Röke m. fl. platser.

Äfven med risk att ännu några ögonblick sätta kammarens tålmod på prof, måste jag, för att illustrera berättelserna om konkursförhållanden, som uppkomma af den för ovederhäftiga personer nu obehindrade friheten att öppna handel, läsa upp en enda af de många redogörelser för utredning af konkursbo, som Göteborgs köpmansförening — jag vill nämna, att Göteborgs köpmansförening alltid, då konkurs inträffar, hvarom icke säker kännedom på annat sätt kan erhållas, genom utsedda ombud gör sig närmare underrättad om förhållandena — låtit genom särskildt tillsatt förtroendeman utarbета.

J. Johansson i Trollhättan 1889 den 2 mars. Affären synes hafva börjat i september 1883 utan den ringaste tillgång, men deremot med skuld till gäldenärens broder handl. N. N. å kronor 2,776: 38. Beträffande bokföringen har denna under första tiden af affärens bedrivande varit ytterst ofullständig och primitiv. Så har t. ex. under åren 1883 och 1884 blott förts 2:ne böcker, en benämnd inventariebok och en benämnd dagbok.

Den sistnämnda skulle äfven föreställa löpande kassabok, men upptog huvudsakligast blott gäldenärens mellanvarande med brodern herr N. N., som från början synes hafva varit gäldenärens förläggare. Båda dessa böcker hafva varit fullkomligt ofullständigt förda. Nästföljande år 1885 har bokföringen, ännu ofullständig och oklar, dock något förbättrats, men först med ingången af 1886 har en något så när ordentlig bokföring börjat föras, så att ställningen af affären kunnat utrönas.

Ett inventarium öfver lagret har visserligen blifvit upprättadt med blyerts den 15 sept. 1885, men då förteckning öfver lösegendom, fordringar och skulder saknas, kan man ej se, huru ställningen då var.

Först den 1 januari 1887 har ett s. k. bokslut eller, rättare sagdt, ett öfverslag af ställningen i sammandrag blifvit uppgjordt och underskrifvet, och visar sig ställningen då sålunda:

Tillgångar:

Kassa	kronor	31: —	
Lager och inventarier	„	7,257: 62	
Bodinventarier	„	214: —	
Lösörebo	„	1,765: 40	
Fordringar	„	1,993: 02	kronor 11,261: 04

Skulder:

Enligt bok.....	„	20,034: 22,
altså redan då en brist å		kronor 8,773: 18.

Ett den 1 januari 1888 på samma sätt upprättadt och underskrifvet bokslut visar ställningen sålunda:

Tillgångar:

Lager	kronor	19,055: 20	
Lösören och inventarier	„	2,500: —	
Fordringar	„	5,550: 04	
Kassa	„	139: 04	kronor 27,244: 28

*Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)*

Skulder:

Enligt bok och acceptor.....	„	38,960: 89,
alltså en brist å kronor 11,716: 61.		

Enligt boförteckningen i konkursen den 24 december 1888 visar sig ställningen sålunda:

Tillgångar:

Kassa	kronor	1,350: —	
Varulager	„	8,357: 81	
Bod- och kontorsinventarier	„	800: 37	
Möbler och husgeråd	„	1,077: 30	
Säkra fordringar	„	1,914: 12	kronor 13,679 :60,
Osäkra fordringar.....	„	1,580: 62	

Skulder:

Med förmånsrätt	kronor	1,203: 66	
utan dito	„	47,619: 46	kronor 48,823: 12
alltså en brist å	„	35,143: 52.	

Bristen skulle alltså under sista året hafva ökats med kronor 27,427: 04.

Att af böckerna kunna utforska, huru detta har tillgått, har ej varit mig möjligt.

Men upplysningsvis har jag erfarit, att gäldenären under det sista året realiserat mera hufvudlöst än vanligt, hvilket äfven visar sig af kassan, i det Johansson kunnat uppdrifva försäljningen under sommar-månaderna till öfver 12,000 kronor pr månad.

Hufvudsakliga orsaken till gäldenärens iråkade stora obestånd torde vara att söka uti den fullkomliga okunnighet med den affärs-branch, som valts, enär gäldenären hvarken förstod utvälja och inköpa de varor, som passade för affären och platsen, eller kunde betinga sig de pris, som bestod konkurrensen. Då gäldenären detta oaktadt ville sälja billigare än de andra handlandena på platsen, kunde affären ej gå med annat är förlust. Gäldenären har dessutom haft tvenne butiker, ehuru inkompetent att sköta en.

Det synes ej, som gäldenären uppsätligt fört affären derhän, den nu är, men har deremot visat en oförklarligt stor okunnighet och oförstånd i affärens bedrivande.

Då jag förebrådde gäldenären att ej hafva stoppat redan den 1 januari 1887, då bokslutet ju redan visade ganska stor balans, erhöj jag det svar, att gäldenären ej förstätt det ansvarsfulla i att icke hafva gjort detta.

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

Som af ofvanstående framgår, har gäldenären visserligen fört alldeles ofullständiga böcker, men har detta enligt min åsigt varit beroende på dess stora okunnighet härutinnan.

Göteborg den 15 mars 1897.

John O. Friman,

Göteborgs köpmansförenings ombudsman.

Klarare vittnesbörd än detta om hvarst okunnighet och ovederhäftighet på handelsområdet leda, kan väl knappast behövas. — Resultatet af sådan handelsverksamhet, som här utförts, har varit egen ruin — mångårig skada för platsens öfriga köpmän samt dryga förluster för kreditorerna.

Likaså anhåller jag att få lemna en liten redogörelse för antalet bland handlande inträffade konkurser, som varit bokförda hos Göteborgs köpmansförening de sista åren:

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

År	Afslutade genom ackord																	Afslutade genom konkursutredning											Summa konkurser under året			
	Ackordsprocent																	Utdelningsprocent												Oafslutade vid årets utgång		
	25	30	33½	35	40	50	52	53	55	57	58	60	63	65	67	70	75	80	Ingen utdelning	1—10	10—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90			90—100	Fall liqvåd
1890	2	1	—	—	—	34	—	—	3	—	—	11	—	1	—	1	1	—	25	27	38	39	15	11	7	5	—	1	—	1	210	463
1891	1	—	—	—	—	43	1	—	4	—	—	8	—	—	—	1	1	—	19	34	32	28	24	18	5	2	—	—	—	—	287	508
1892	3	1	—	1	1	58	—	1	6	—	—	7	—	1	—	—	2	—	15	29	41	19	24	22	8	3	1	1	1	334	580	
1893	4	1	—	4	—	62	1	—	5	—	1	5	1	2	—	1	—	1	33	39	49	41	29	11	8	—	1	1	2	—	322	624
1894	2	—	1	—	—	43	—	—	1	—	—	13	—	—	—	1	2	—	24	42	53	38	26	12	8	4	2	2	—	2	269	545
1895	—	—	—	—	1	29	—	—	2	1	—	3	—	1	—	2	1	—	21	41	37	42	20	18	8	4	1	—	—	3	245	480
1896	2	1	—	—	1	37	—	—	—	—	—	6	—	1	1	2	1	—	21	31	47	35	24	6	10	2	—	—	1	252	481	
S:ma	14	4	1	5	3	306	2	1	21	1	1	53	1	6	1	8	8	1	158	243	297	242	162	98	54	20	5	5	3	8	—	3,681

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

Kammaren torde benäget ursäktas, att jag så länge upptagit dess tid, men ämnet är icke blott från köpmannaverldens, utan — såsom troligen en hvar kan medgifva — från hela samhällets synpunkt af den vikt, att någon tid måhända rättvisligen bort egnas åt dess belysning med goda och talande skäl.

Jag vill gerna tro, att lagutskottet af andra orsaker än af likgiltighet för sjelfva saken och för den svenska handelsnäringens framtid afstyrkt den blygsamma framställningen om en officiel undersökning af möjligheten för en förbättrad handelslagstiftning. Om jag än respekterar de skäl, som för utskottet varit vägledande, nödgas jag dock uttala min bestämda förmodan, att något annat än ett uppskof icke skulle vinnas på att följa lagutskottets anvisning att blott afslå, ty icke lärers Sveriges handelscorps, som vid detta tillfälle uppträdt med en imponerande enighet, som är allom uppenbar, komma att låta bero vid ett eventuellt afslag. Tvärtom förutser jag, att opinionen inom denna talrika och högeligen afsevärda samhällsklass ingalunda kommer att aftaga i styrka, utan skall äfven framgent göra sig värdsamt påmind hos statsmagterna, till dess något väsentligt i denna angelägenhet blifvit åtgjort. Frågan tillhör dem, som icke kunna dö.

Ehuru jag naturligtvis helst sett, att min motion blifvit af kammaren antagen, skall jag dock, herr grefve och talman, med anledning af lagutskottets beslut, inskränka mig till att värdsamt yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till herr C. F. Petterssons reservation.

Herr Hasselrot: Motionären herr Lithander har uttalat ett allvarsamt klander emot lagutskottet, för att det med en viss likgiltighet skulle hafva behandlat hans motion, särskildt därför att utskottet haft så god tid att egna åt dess behandling. Den, som något känner till det arbete, som under denna riksdag ålegat utskottet, och huru ansträngdt det varit, trodde jag dock icke skulle säga något dylikt. Hvad beträffar, att utskottets behandling af motionen varit för knapphändig, är det så långt från fallet, att utskottet tvärtom egnat denna motion en omsorgsfullare och noggrannare behandling, än eljest kommit någon af enskild person väckt motion till del. Jag behöfver blott hänvisa dertill, att utskottets motivering uti betänkandet upptager fyra tryckta sidor. Hvad nu sjelfva saken angår, så vill jag försöka att fatta mig kort, helst kammaren redan hört så mycket i ämnet, som den torde tåla vid. Jag vill då erkänna, att vid motionens behandling i utskottet ingen dess medlem kunde förneka tillvaron af många missbruk, många kända missförhållanden i de ämnen, motionären berört, men ju mer man satte sig in i förhållandena, dess mer kom man till insigt om, dels att lemnade uppgifter voro öfverdrifna, såsom då herr Lithander nyss sade, att en handlande snart icke hade något annat att välja på än armod eller bedrägeri, eller att det ej vore möjligt få rättvisa skipad i handelsmål med behörig säkerhet och inom rimlig tid, och dels att påvisade olägenheter icke uppkommit af de orsaker, som uppgifvits, utan af väsentligen andra, samt att botemedlen mot dessa olägenheter icke borde sökas på lagstiftningens väg, utan på annat sätt.

Man har påstått, att de öfverklagade olägenheterna egentligen uppkomma derigenom, att ovederhäftiga och okunniga personer tillåtas börja handel. Det är dock icke tänkbart, att en person för tillåtelse att börja verksamhet såsom handlande skall visa sig innehafva en viss förmögenhet. Det är nästan lika svårt att fordra ett kompetensprof. Skulle detta likväl uppställas, komme det i allt fall att hindra endast ett fåtal, och mycket litet blefve derigenom vunnet, under det många svårigheter derigenom skulle vållas. Ett exempel från min egen erfarenhet må det tillåtas mig att anföra. För några år sedan kom en person till mig med begäran om ett intyg, emedan han hade för afsigt att börja handelsrörelse, och han upplystes om, att lösen m. m. för ett sådant uppginge till tre kronor. Han sade sig då ej ha så mycket penningar, och på min fråga, huru han då kunde tänka på att idka handel, svarade han: "Jag sätter helt enkelt upp butik och får sedan utan svårighet kredit, ty grosshandlarne bjuda ut sina varor till hvem som helst genom kringresande agenter." Mannen fick icke det begärda intyget, emedan jag för ifrågavarande ändamål icke ville lemna honom det gratis. Han var emellertid f. d. skollärare och hade sålunda antagligen kunnat nöjaktigt bestå det ifrågasatta kompetensprovet. Under sådana förhållanden, då personer på detta sätt utan minsta underlag af kapital kunnat börja drifva handel, hvar är felet att söka? Det ligger, jag tillåter mig att säga det, hos grossörerna, som lemna dem kredit. De olägenheter, hvarom så mycket talats, mängden af landt-handlande, hvilkas verksamhet ofta och i flera afseenden varit skadlig och förlustbringande, hafva hufvudsakligen uppkommit deraf, att man lemnat en hänsynslös kredit. Bidragit har också, att ackord under hand så lättvindigt kan erhållas. Ej sällan lemnas sådana, såsom motionären också upplyst, till så låg procent som tjugufem. Grossören försöker sedan taga igen detta genom att lemna ny kredit och dervid skörta upp gäldenären för att ersätta sig för den förra förlusten. Denne måste då hålla temligen höga pris, och så går affären snart åter under. Det är införandet af sunda affärsvanor, som här är det rätta bote-medlet. Jag har äfven hört, att inom åtskilliga köpmanskretsar en stark tendens härtill låtit sig märkas, så att man icke beviljar någon ackord, som icke skött sig väl, och jag tror, man häri samt uti inskränkande af kreditsystemet skall finna ett bättre och naturligare medel till många olägenheters afskaffande än på lagstiftningens väg.

*Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)*

Om den illojala konkurrensen vill jag endast nämna, att alla inom utskottet erkände dess tillvaro, och man var mycket betänkt på att föreslå en skrivelse derom, men bland alla af denna härrörande olägenheter är det mycket få, som kunna afhjelpas på lagstiftningens väg. Herr Lithander anförde ett par gånger olägenheterna af konkursrealisationer. Det är ju också sant, att dessa ofta framträda, men huru skall man vid inträffande konkurser kunna undvika försäljning af varor? Man kan icke säga: låt bli att realisera! Ett förbud deremot eller en inskränkning i tiden därför skulle blifva en obilighet emot dem, som ha fordran hos konkursboet, och det vore orätt att förmena detta att sälja på det sätt, som är mest inbringande. Åtmistone, säger man då, bör det vara konkursbo förbjudet att köpa nya varor. Detta kan ju

*Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.*
(Forts.)

stadgas för vissa fall, men t. ex. i fråga om en med klädeshandel förenad skrädderiaffär är denna utväg icke rimlig. Der måste, om rörelsen skall fortfarande bedrivas, en del nya varor, såsom foder, knappar och dylikt, i måu af behof inköpas, för att rörelsen må kunna fortsättas. Sådant tillhör icke lagstiftningen. Jag är för min del viss om, att den svenska handelscorpserne innefattar så mycken framstående duglighet och förmåga, att man med tillförsigt kan lemna saken i dess egna händer, och jag tillåter mig således att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekdahl: Då debatten i denna fråga redan så länge upptagit kammarens tid, vill jag endast säga ett par ord. — Jag ber då att få instämma såväl uti hvad reservanterna, herrar Ölander och Pettersson, som motionären, herr Lithander, i ämnet yttrat. Jag ber äfven få nämna, att det icke blott är de nu afgifna talrika oponionsyttringarna, som visar det stora intresse, de föreliggande motionerna tillvunnit sig, utan har äfven under de senaste 14 åren vid de årligen förekommande sammanträdena inom Sveriges allmänna handelsförening mångfaldiga uttalanden upphörligen förekommit rörande behovet af en förändrad näringslagstiftning. Och icke blott der, utan äfven inom de skilda ortsföreningarna hafva framställningar allt som oftast gjorts i sådant syfte. Lagutskottet säger i afseende på handelsdomstolar: "erfarenheten från de länder, som hafva särskilda handelsdomstolar, torde ej heller tala för sådana domstolars införande hos oss", men lagutskottet nämner icke, på hvad sätt det kommit till denna erfarenhet, och de upplysningar, jag sökt skaffa mig från andra länder i detta afseende, hafva gifvit mig en annan åsigt om saken, nemligen att man der uttalat mycken tillfredsställelse med dessa domstolars verksamhet. Lagutskottets ordförande nämnde, att utskottet funderade på att föreslå aflåtandet af en skrifvelse angående den illojala konkurrensen. Det hade då varit mycket lätt att uti de handlingar, som varit utskottet tillgängliga, finna upplysningar anförda, som varit egnade att förtaga utskottets sedan uppstådda tvekan, ty deraf inhemtades, att i ett land, som är oss ganska närbeläget, lagar mot den illojala konkurrensen redan stiftats. Lagutskottets ordförande nämnde äfven, att missförhållandena inom handelsverlden skulle genom enklare affärsbruk rätta sig sjelfva. Ja, mine herrar, det har man nog försökt inom handelscorpserna, men oakadt stora ansträngningar, har det i många afseenden visat sig omöjligt utan hjälp af lagstiftningen. Jag måste därför beklaga, att alla de framställningar, som år från år gjorts i fråga om lagändringar, nödvändiga för närings- och handelslifvets sunda utveckling, och hvilka icke kunna undanskjutas, utan en gång måste finna sin lösning, icke vunnit framgång hos Riksdagen, men under förhoppning emellertid, att en kommande Riksdag bättre skall vårda sig om de viktiga intressen, som här äro i fråga, anhåller jag nu att få yrka bifall till herr Petterssons reservation.

Herr Ölander: Jag vill visst icke yrka bifall till herr Lithanders motion; den är alltför vidlyftig. Om den antoges, skulle icke blott

näringsfrihetsförordningen af år 1864 undergå en grundlig omändring, utan äfven ändringar behöfva ske i flera andra lagar, såsom utsökningslagen och rätttegångsbalken, men jag tror, att om kammaren skulle nu såsom förra riksdagen antaga den reservation, som jag afgifvit, skulle dermed mycket vara vunnet. De osolida affärsföretag, som nu förekomma, skulle säkerligen blifva undantag, och man skulle hafva tagit ett steg till hämmande af den osunda konkurrensen, hvilken herr Lithanders motion afser att afskaffa. Åtminstone kan man ju alltid afvakta, hvilka verkningar deraf kunna blifva en följd, innan man vidtager ett mera vidlyftigt lagstiftningsarbete. Jag vidhåller derfor min reservation.

*Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)*

Herr Almgren, Oscar: Då herr Ölander yrkat bifall till sin reservation, som afser återinförande af en sedan länge afskaffad fordran på kompetens i afseende på handelsrörelse, ber jag att få säga några ord, enär enligt min uppfattning någonting dylikt icke i nämnvärd mån skulle bidraga till förbättrade handelsförhållanden, men deremot högst väsentligt förhindra personer, som i öfrigt lämpa sig för handel, att drifva denna verksamhet.

Det har redan visat sig för så länge sedan som vid 1862—1863 års riksdag, då dessa kompetensvilkor afskaffades, att man var fullkomligt öfvertygad, att det hade urartat till en tom formalitet. Så skulle det komma att gå äfven nu, om dessa vilkor återinfördes. Hvem skulle verkställa denna examen, och hvilken garanti har man, att det skulle medföra den verkan, som man dermed afser, nemligen större reda i affärerna och dylikt? Jag vill framhålla ur min egen erfarenhet, att de största förluster, som jag lidit, just varit hos sådana personer, som visat sig vara allra slängdast i bokföring. Jag skall dessutom visa, hvilka uppenbara orättvisor, man kan komma att begå genom införande af dessa kompetensvilkor. Jag tänker mig en hustru, som biträder mannen i affären. Hon sköter den dagliga rörelsen, medan mannen sitter på kontoret och sköter bokföringen. Mannen dör. Skall hustrun då vara förhindrad att fortsätta affären, därför att hon själf icke har tillbörlig kunskap i bokföring, om hon i öfrigt har visat sig lämplig att sköta affären? Eller ett annat exempel. En yngling står innanför disken. Han sköter sitt uppdrag till sin principals stora belåtenhet. Han är oafbrutet sysselsatt från morgon till qväll och har icke en minut att egna åt sin utbildning i bokföringskunskap. Principalen faller ifrån. Ingen är närmare än han att öfvertaga rörelsen, men han kan icke bestå i denna examen. Är det verkligen rimligt att hindra honom på sådant sätt? Jag för min del anser, att bifall till herr Ölanders reservation är det, som minst bör förekomma. Jag skulle möjligen kunna vara med om den skrifvelse, som herr Pettersson föreslagit, *möjligen* säger jag, men jag tror, att icke heller den skulle verka det, man isjelfva verket vill — en förbättrad handelslagstiftning. En förbättring genomföres sällan, när man på en gång begär allting och breder ut sig öfver alltför stort område. Nej, vill man förändringar i vissa uppgifna punkter — sker det bäst på enskild motionärs framställning, och om man då klart och tydligt kan visa, att der föreligga olägenheter — då blifva de också slutligen af Riksdagen

Om ändringar
i gällande
näringslag-
stiftning.
(Forts.)

uppmärksammade. Derpå hafva vi ett bevis i de många ändringarna i konkurslagen. Vill man en förbättring i vår handelslagstiftning, och det tror jag i vissa afseenden är nödvändigt, då är det den rätta vägen att beträda, men icke att tala i så allmänna ordalag, som här skett både i herr Lithanders motion och i herr Petterssons reservation.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels af herr *Ölander*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af honom vid utlåtandet afgifna reservation, dels ock, af herr *Pettersson, Carl*, att kammaren, likaledes med afslag å hvad utskottet hemställt, skulle antaga det förslag, hans vid utlåtandet fogade reservation utvisade.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 4 och 5 innevarande maj bordlagda betänkanden:

n:o 18, i anledning af herr P. Bondessons motion om ändring af § 4 i kongl. förordningen angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892, och

n:o 17, i anledning af vissa till Riksdagen framställda förslag om ändring af § 4 i kongl. förordningen angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 4 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 15 kap. 23 och 24 §§ strafflagen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Lagförslag om
ändring i
vissa delar af
lagen an-
gående egande-
rätt till skrift.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 56, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen angående eganderätt till skrift den 10 augusti 1877, dels ock tvenne med föranledande af berörda proposition afgifna motioner.

På framställning af herr talmannen beslöts, att föreliggande utlåtande skulle paragrafvis företagas till afgörande samt att, sedan de särskilda paragraferna blifvit genomgångna, den föreslagna

lagens slutmening, ingress och rubrik skulle företagas, hvarefter utskottets hemställan skulle till besvarande förekomma.

*Lagförslag om
ändring i
vissa delar af
lagen an-
gående egande-
rätt till skrift.*
(Forts.)

*Utskottets förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen an-
gående eganderätt till skrift den 10 augusti 1877.*

1—2 §§.

Godkändes.

3 §.

Friherre von Kræmer: Författareföreningen har låtit tillstålla mig ett protokollsutdrag angående ett uttalande, som vid författareföreningens senaste sammanträde beslutats. I detta uttalande yttras, att med all tacksamhet för de förbättringar, som Kongl. Maj:ts förslag onekligen innehåller i jemförelse med 1877 års författning i ämnet, är dock genom detta Kongl. Maj:ts förslag icke vunnet, hvad egentligen författareföreningen med sin framställning åsyftade, nämligen att möjliggöra en anslutning till Bernerkonventionen, och författareföreningen uttrycker fortfarande den tanken, att en sådan anslutning skulle vara det bästa medlet att befordra det ändamål, som författareföreningen föresatt sig.

Det är ju onekligt, såsom författareföreningen sålunda medgifver, att Kongl. Maj:ts förslag innebär en förbättring i jemförelse med 1877 års ännu gällande författning i ämnet. Så t. ex. heter det i 1877 års författning, att författare kan förbehålla sig översättningsrätt till de språk, som äro särskildt uppgifna på titelbladet. Enligt Kongl. Maj:ts förslag behöfver han deremot bara förbehålla sig översättningsrätt, och då har han i 2 år sin översättningsrätt skyddad till annat språk i de länder, med hvilka vi ha eller kunna få ömsesidighetskonventioner. Det skulle onekligen taga sig litet komiskt ut, hade jag så när sagt, om enligt nu gällande 1877 års författning, ifall vi hade öfverenskommelse med alla de länder, som Bernerkonventionen omfattar, på titelbladet till en liten svensk roman skulle stå, att författaren förbehåller sig översättningsrätt i Tyskland, Belgien, Schweiz, England, Frankrike, Spanien, Italien, Tunis, Luxemburg och Montenegro! Det skulle naturligtvis förefalla såsom en temligen onödig försigtighet. Nu åter skulle han enligt Kongl. Maj:ts förslag blott behöfva trycka på titelbladet, att han förbehåller sig översättningsrätt, och då är han skyddad i 2 år i, som sagdt, de länder, med hvilka vi ha eller få konventioner. Så långt äro författareföreningens önskan och Kongl. Maj:ts förslag jemnlöpande, men här skilja de sig åt. Kongl. Maj:t har föreslagit, att om under de 2 skyddsåren författaren utgifver någon översättning på något af de å titelbladet uppgifna språken, så får han ytterligare översättningsrätten *på det språket* bevarad i 8 år. Det är en liten förbättring, då det förut blott var 5 år, men onekligen är det en temligen invecklad och krånglig föreskrift. Mig förefaller det bra mycket enklare att, då Bernerkonventionen föreskrifver skydd

Lagförslag om i 10 år och Kongl. Maj:t föreslår 2 år plus eventuelt 8 år, verkställa ändring i vissa delar af lagen an- gående egande- rätt till skrift. begagnadt uttryck, "den europeiska konserten".
(Forts.)

Ännu en tänkvärd omständighet påpekas i skrifvelsen från författareföreningen, nemligen att enligt 2 § i Bernerkonventionen anses det land, i hvilket skriften först utgifves, vara det land, den egentligen tillhör. Alltså, då nu Norge tillhör Bernerkonventionen, så, om en svensk författare skulle vilja förskaffa sig 10 års uteslutande öfersättningsrätt i alla Bernerkonventionens länder, behöfver han blott utgifva arbetet först i Norge. Detta torde icke möta några stora svårigheter, och det skulle kunna hända, att svenska bokförläggareföreningen, som har afstyrkt en anslutning till Bernerkonventionen derigenom kan hafva arbetat emot sitt eget intresse och får se sina nuvarande kunder vända sig till norska förläggare.

Det hufvudsakliga skälet mot en anslutning till Bernerkonventionen, det, som alltid anföres, är, att derigenom skulle öfersättningen alltid betinga något honorar och öfersättningslitteraturen således ställa sig dyrare. Dervid torde jag få åberopa Kongl. Maj:ts proposition, deri det säges, att erfarenheten icke visat, att öfersättningar från franska och italienska språken blifvit dyrare, sedan med dessa länder afslutits separataftal. Det är ju dock möjligt, att, om vi beviljade utländska författare öfersättningsskydd, detta någon gång kunde verka fördyrande; ty såsom allmän regel kan ju uppställas, att det är billigare att taga än att köpa. Huruvida det också är hederligare, lemnar jag derhän!

Nu är emellertid Kongl. Maj:ts proposition antagen af Andra Kammaren och motionerna afslagna. Skulle det oförmodade och otänkbara inträffa, att Första Kammaren antog motionerna, d. v. s. deras sammanstående slutliga yrkande, skulle deraf ingenting annat kunna följa än i bästa fall en sammanjemkning mellan fullständigt skydd i 10 år och det ofullständiga skydd, som Kongl. Maj:ts proposition innehåller. Målet eller att kunna ansluta sig till Bernerkonventionen, vore således dermed ändock icke vunnet. Det tjenar alltså i frågan nuvarande läge till intet att vidare tala derom. Jag har under sådana förhållanden intet yrkande att göra.

Herr statsrådet Annerstedt: Jag önskar endast få betona, att Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt är af Andra Kammaren bifallen, och hemställer jag, att äfven Första Kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Skulle kammaren fatta ett annat beslut, tror jag, att ställningen är sådan, att någon sammanjemkning icke ifrågakommer utan att den nu föreslagna lagförändringen skulle få förfalla, hvilket jag förmodar, att ingen af kammarens ledamöter önskar.

Herr Wieselgren: Vid det af den föregående talaren påpekade förhållandet, att Andra Kammaren bifallit Kongl. Maj:ts proposition, har jag intet annat att yttra, än att jag instämmer i den åsigt, som friherre von Kræmer i ämnet redan uttalat.

Efter härmed slutad öfverläggning godkände kammaren den föreliggande paragrafen.

Öfriga delar af lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af de särskilda delarne i lagförslaget.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 4 och 5 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 57, i anledning af väckt motion om ändring i vissa delar af strafflagen.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Herr Leman: Jag skall fatta mig i största korthet, och jag skall ej plädera för den af mig väckta motionen, men jag vill, innan klubban faller, lemna några upplysningar, som för sjelfva sakens skull torde vara att beakta.

I motionen har jag påpekat det temligen allmänt öfverklagade missförhållandet, att brotten mot person tilltaga, och att detta särskildt vore förhållandet i de större städerna. Jag har talat härom vid en erfaren polisman, och han uppgaf, att en af orsakerna, som vållade detta missförhållande, vore, att sedan kongl. förordningen den 18 november 1881 angående minderåriges användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering utkommit, har det skett en rubbning i en mängd arbetsförhållanden. Denna förordning, som är så välgörande i vissa afseenden, har dock å andra sidan visat sig vara ganska olämplig. En bland olägenheterna af denna förordning är nemligen, att pojkar, när de komma ut ur folkskolan, icke få användning i fabriker, emedan man icke kan taga hela deras tid i anspråk. Till grofarbete äro de för klena, och handverkerierna kunna icke upptaga så många. Detta gör, att de en tre, fyra år få antingen föra ett riktigt dagdrifvarelif eller också gå omkring och sälja cigarrer och dylikt och derunder vänja de sig vid en hel del osedlighet.

*Om skärpning
i vissa fall af
straffen för en
del brott.*

Jag skall vidare be att få påpeka, att man nästan öfver allt i Europa, särskildt i vårt grannland Danmark, beaktat vigten af att skärpa straffen för öfverfall på saklös man. I Danmark har i dessa dagar utkommit en lag, som först benämndes "Bölleloven", hvilket skulle motsvara *ligapojkslagen*, men som sedan kallades *lag angående*

Om skärpning
i vissa fall af
straffen för en
del brott.
(Forts.)

angrepp på saklös man. Deri har man med tvångsarbete ända till sex månader belagt dels öfverfall på person, som icke gifvit rimlig anledning till öfverfallet, och dels om våldet utöfvats af flera i förening. Denna lag har gått igenom i Danmark, men under behandlingen i landstinget liksom i det utskott, der den behandlades, hade ett flertal ledamöter en stark stämning för införande af prygelstraff. Emellertid gick detta ej igenom, utan man införde i detta fall tvångsarbete. Nu hafva vi här i Sverige för dylika förbrytelser icke annat straff än enkelt fängelse. Jag vill icke upptaga tiden med att återgifva yttranden af framstående rättslärd angående olämpligheten af denna straffart, utan vill endast erinra, att på alla kriminalistkongresser har man enhälligt fördömt det enkla fängelset, särskildt såsom straff för brott mot person. Enkelt fängelse anses, såsom en framstående kriminalist — professor v. Hammeln — yttrat, af de fleste vanebrottslingar såsom ett *hotel garni*, der de på statens bekostnad erhålla fri kost och logis. Faktiskt är ock, att det enkla fängelset hvarken afskräcker eller förbättrar brottslingen. Om man nu tvekar att införa kroppsstraff i form af rottingslag eller dylikt, så synes det mig, att man skulle kunna, såsom föreslagits särskildt på femte kriminalistkongressen, återinföra vatten- och brödstraffet eller tvångsarbete, eller ock, så som föreslagits och tillämpats i flera länder, skärpa straffet genom att icke låta fången få nattläger, således ett slags affliktivt kroppsstraff. För öfrigt är att märka, att de flesta brottslingar icke anse såsom någon skam att undergå straff af enkelt fängelse, och detta bland annat af den anledning, att fängelse nu äfven är förvandlingsstraff för böter i ordningsmål. En fattig gumma t. ex., som icke betalat sin hundskatt, får böta. Om hon icke har några tillgångar, förvandlas böterna till fängelse, och hon får således undergå samma straff som den, som öfverfallit saklös man. Detta är en orimlighet. Fängelsestraff borde icke få vara på samma gång förvandlingsstraff för böter, ådömda i ordningsmål, och straff för förbrytelser mot strafflagen.

Jag skulle visserligen hafva mycket mera att säga, men jag vill icke uppehålla tiden, då ett viktigt ärende återstår till behandling. Jag slutar därför i den förhoppning, att någon mera insigtsfull och inflytelserik än jag en annan gång må upptaga denna fråga till behandling, ty jag tror, att den väl är värd att beaktas.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i den föreliggande punkten gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo i nedannämnda delar konstitutionsutskottets den 13 och 16 sistlidne februari bordlagda utlåtande n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne.

Det från riksdagen år 1895 hvilande förslaget om tillägg till § 33 riksdagsordningen.

Antogs.

Det från riksdagen år 1895 hvilande förslaget om ändring af § 10, § 20, § 32 mom. 1 och § 33 riksdagsordningen.

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande tidsbesparing i riksdagsarbetet.

Herr Nyström, Carl: Vidhållande den åsigt, som jag vid 1895 års riksdag uttalade såsom anledning till mitt motstånd mot detta grundlagsändringsförslag, får jag yrka afslag å den föredragna paragrafen.

Herr von Strokirch: I motsats till den föregående talaren tillåter jag mig yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Alin: Man har svårt att tänka sig någon tidpunkt, som bättre ådagalägger behovet att vidtaga åtgärder, för att Riksdagen må komma i arbete tidigare, än som sker, och derigenom få rymligare tid att väl afsluta sina arbeten än den nu föreliggande, då ärenden trängas med hvarandra på sådant sätt, att man omöjligen hinner sätta sig in i dem så, som behöfves för att kunna svara för de beslut, som fattas. Till följd deraf kan ett förslag, som afser att åvägabringa tidigare början af riksdagsarbetet, väl förtjena afseende; men det förslag, som nu föreligger, är i afseende på sin verkan uti ifrågavarande hänseende så pass obetydligt, att, enligt hvad en af kammarens ledamöter nyss enskildt påpekade, man derigenom skulle vinna två dagar på tre år, och därför vill jag icke motsätta mig yrkandet på afslag, men begagna tillfället att uttala den förhoppningen, att erfarenheten från arbetet vid slutet af denna riksdag måtte mana en följande Riksdags konstitutionsutskott att komma in med ett mera effektivt förslag till förekommande af de olägenheter, hvarmed vi nu arbeta, och dit räknar jag ett förslag om möjligheten att besluta uppskof med ett inkommet förslag till en följande riksdag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på antagande af det från riksdagen år 1895 hvilande förslaget om ändring af § 10, § 20, § 32 mom. 1 och § 33 riksdagsordningen samt vidare på förkastande deraf; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Det från riksdagen år 1895 hvilande förslaget om ändring af § 34 riksdagsordningen.

Förslag till grundlagsändring angående tiden för riksdags öppnande.

Herr Nyström, Carl: I samband med föregående yrkande får jag äfven här yrka afslag å den föredragna grundlagsändringen af § 34 riksdagsordningen.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att derunder endast yrkats, att det hvilande förslaget om ändring af § 34 riksdagsordningen skulle förkastas.

Sedermera gjordes propositioner, först på antagande af nämnda förslag samt vidare på förkastande deraf; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Förslag till grundlagsändringar rör tiden, inom hvilken utskott skola väljas och sammanträda.

Det från riksdagen år 1895 hvilande förslaget om ändring af § 37 mom. 1 och § 45 riksdagsordningen.

Herr Nyström, Carl: Äfven i detta afseende hänvisande till den åsigt, jag framstälde år 1895, vågar jag vördsamt yrka afslag å den föreslagna ändringen af §§ 37 och 45 riksdagsordningen.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att derunder annat yrkande ej förekommit, än att det hvilande förslaget om ändring af § 37 mom. 1 och § 45 riksdagsordningen skulle förkastas.

Härefter gjordes propositioner, först på antagande af nämnda förslag samt vidare på förkastande deraf; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Det från riksdagen år 1896 hvilande förslaget om ändring af 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen, samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.

Antogs.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till delar af riksdagsbeslutet:

- n:o 1, ingressen,
- n:o 2, slutmeningen,
- n:o 3, angående verkställd omröstning öfver högsta domstolens ledamöter,
- n:o 4, angående val af komiterade för tryckfrihetens vård,
- n:o 5, angående ändring i vissa delar af lagen om skydd för varumärken den 5 juli 1884,
- n:o 6, angående särskilda bestämmelser om jernvägsaktiebolag,
- n:o 7, i fråga om ändring i vissa delar af förordningen angående patent den 16 maj 1884,
- n:o 8, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret,
- n:o 9, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken,
- n:o 10, angående ansvarsfrihet beträffande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret lemnadt uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus,
- n:o 11, rörande lag angående högsta domstolens tjenstgöring på afdelningar samt höjning af anslaget till högsta domstolen och nedre justitierevisionen,
- n:o 12, angående förhöjning af tullsatserna å vissa slag af hudar och skinn samt skodon,
- n:o 13, angående val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret,
- n:o 14, angående tullbevillningen,

- n:o 15, rörande förslag till lag angående bevisning inför rätta m. m.,
n:o 16, rörande förändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862,
n:o 17, angående ändrade föreskrifter rörande bestämmande af arfvode åt konkursförvaltning,
n:o 18, angående ändrad lydelse af 41 § konkurslagen den 18 september 1862,
n:o 19, angående ändrad lydelse af 15 kap. 2 § rättegångsbalken,
n:o 20, angående förslag till checklag m. m.,
n:o 21, angående förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller,
n:o 22, angående tillägg till 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster,
n:o 23, angående det i statens tjänst använda papper m. m.,
n:o 24, rörande lag angående rätt att efterbilda konstverk,
n:o 25, rörande lag angående rätt att återgifva fotografisk bild,
n:o 26, angående anställande af kommissionär hos justitieombudsmannen,
n:o 27, angående ändring i presterskapets afföningsförhållanden,
n:o 28, rörande ändrade bestämmelser angående styrkande af hinderlöshet för ingående af äktenskap, samt
n:o 29, angående ändrade grunder för den kommunala beskattningen.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial n:o 82, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen om pension å allmänna indragningsstaten åt e. o. professorn G. Dillner.

Ledighet från riksdagsgöromålen under 10 dagar beviljades herr *Sörensson* från och med den 10 och herr *Fehrman* från den 13 i denna månad.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att statsutskottets under dagen första gången bordlagda memorial n:o 82 skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde, hvarjemte kam-

maren, likaledes på framställning af herr talmannen, medgaf, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 4,46 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
